

קונטרס

הבינוני

פרשת ויקרא
תש"פ

שנה ב' חוברת כ"ו

שיעורי

הרב שמעון שפיצער שליטיא
הנלמדים בבית המדרש 'בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

הבינוני

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

A PROJECT OF

שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה
והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

קול הבינני

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החבורות

באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasidus.com

H0722577726@gmail.com

347.351.2400 / 053.311.0743

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

מפתח הענינים:

מדור האמונה והבטחון שיעור מ"ד

יסודות האמונה והבטחון בעידן הקורונה

לא תירא מהם \ לא ישים לבו לפחד המכה \ אל תיראו ואל תחפזו \ ולא תתורו אחרי לבבכם \ לא תוכל להתעלם \ אשר פיהם דיבר שוא \ הודאת בעל דין \ חוכא וטלולא \ מסבב כל הסיבות \ והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם \ האווירון נופל בגלל נוסעיו \ כל אחד וסיבתו \ רגשות הלב מסמות את העינים \ המחלה תחלוף כלעומת שבאה \ עולם כמנהגו נוהג \ מן העבר אל העתיד \ הבוטח בה' חסד יסובבנהו \ בטחון בלי חשבונות \ והוספתי על כל תהלתך \ לכה דודי לקראת כלה \

יום שני פרשת ויקרא – כ"ז אדר ה'תש"פ

על סגירת בתי הכנסיות והמדרשות

מי יתן מזור לנפשותינו \ וי לן מהאי מקטרג \ מתים שאין להם קוברים \ אקדמות מילין \ ואהי לכם למקדש מעט \ עיקר המצוה הוא היראה \ הזיקן של המדבר דיבורים בטלים \ לאו כל כמינך להזיק לאחרים \ אם ראית בית כנסת חרב \ דוחק רגלי השכינה \ אם תאבו ושמעתם מטוב הארץ תאכלו \ בתי החסידים להועיל ולא לגרוע \

יום שלישי פרשת ויקרא – כ"ח אדר ה'תש"פ

חשיבות עשיית חשבון הנפש בתקופה זו

זמנים מיוחדים לחשבון הנפש \ כל בן נכר לא יאכל בו \ ראה עניי ועמלי \ ושא לכל חטאתי \ שלא תגיע האשפה מעל לראש \ להקל מן המשא הכבד \ אחר החשבון הוא חצי פרעון \ כאשר יהודי מניח את ידו על מצחו \ עשירותו של יהודי \ קל לשוב בתשובה \ תשובה מאהבה בימינו \ חלון תחת חלון \ פנים חדשות באו לכאן \ אין לנו על מי להישען \

מדור שבת קודש – צפרא דשבתא

בבואו מאדום המוץ בגדים

הגלות האחרונה \ נקמה באיטליה של אדום \ גואל הדם הוא ימית את הרוצח
\ ביטול קליפת עמלק \ טעויותיו של אדום \ יחשוב לו בבצרה תקלוט כבצר
\ ומזיד כשוגג במקלט יעצר \ ומלאך כאדם בתוכה ינצר \ אהבו את ה' כל
חסידיו אמונים נוצר \

הרה"ק רבי יצחק מאיר ב"ר ישראל החידושי הרי"ם זיע"א

אשכבתיה דרבי \ סלקא דעתך אמינא \ אהבת הנותן ולא אהבת המתנה \
אהבת כל אחד מישראל \ בעל תשובה על-ידי אכילה \ זיווגן של ישראל \

מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי יעקב יוסף בהרה"ק רבי דוד מסקווירא זיע"א

בעקבות אבותיו הקדושים \ כל ימי הייתי מתחרט על הכוס השניה \ ולבי
חלל בקרבי \ חומרות שלא על חשבון הזולת \ סימנו של 'ערליכער איד' \
ואנכי תולעת ולא איש \ סלידתו מטומאת ארץ העמים \ מסירות נפשו למען
חינוך הבנות \ טהרה במקווה \

לזכות אליעזר בן פיגא ומשפחתו

לע"נ האה"ח מרת שיינא בת ר' יהושע ע"ה
נדבת ידידנו הרה"ח ר' יעקב ברפמן הי"ו

מדור האמונה והבטחון שיעור מ"ד

יסודות האמונה והבטחון בעידן הקורונה

לא תירא מהם

יחייב ענין הבטחון, שידע האדם עם לבבו כי הכל בידי שמים, ובידו לשנות הטבעים ולהחליף המזל, "ואין לשם מעצור להושיע ברב או במעט" (שמואל - א יד, ו). וגם כי צרה קרובה, ישועתו לבוא קרובה, כי כל יוכל ולא יבצר ממנו מזימה... על כן יבטח על השם יתברך בכל צרה וחשיכה, וידע באמת כי הוא רב להושיע מכל צרה, וישועתו כהרף עין, ועל כן יקוה לישועתו גם אם החרב מונחת על צוואר האדם, כענין שנאמר: "הן יקטלני לו איחל" (איוב יג, טו), והיא תוחלת אצולה מן הבטחון שהזכרנו. ועוד שם: ולא ישים לבו לפחד המכה, ויוסיף יראה לשם ותקוה ותוחלת אליו...

מבואר מדברי רבינו יונה, שהציוויים שנתנה התורה לשעת המלחמה, אינם מוגבלים לשעת המלחמה דווקא, אלא נכונים הם לכל זמן בו המצב נראה מפחיד מאוד ומבהיל את הלב, כי כל אדם באופן פרטי מְצַנֵּה אז להסיר את הפחד מלבו על-ידי חיזוק בטחונו בה' שבוודאי יושיע אותו ויצילנו גם בשעה קשה זו מכל צרה וצוקה, ושעת המלחמה היא רק דוגמא למצב כזה.

אל תיראו ואל תחפזו

והנה הנשר הגדול הרמב"ם ז"ל

למצוה גדולה בוודאי ייחשב לעסוק בימים קשים אלו, אשר בהם משתוללת מגיפת הקורונה בכל רחבי תבל, בענין האמונה והבטחון בבחינת "ללמוד וללמד לשמור ולעשות", והרי זה כמעלת לימוד ענייני חג בחג, ובוודאי נזכה לסייעתא דשמיא גדולה הן בחלק הלימודי והן בחלק המעשי.

הנה רבינו יונה בחיבורו "שערי תשובה" (שער ג אות לא-לב) הביא שני פסוקים המדברים בענין היציאה למלחמה, הפסוק הראשון הוא: כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם (דברים ז, יז-יח), והפסוק השני: כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך, לא תירא מהם (שם כ, א). וכתב רבינו יונה שפסוקים אלו באו ללמדנו, שאם נעמוד בפני מקרה שבהם לא נדע לשית עצות בנפשנו ונרגיש בדוחק גדול, לא ניבהל, אלא תהיה ישועת ה' בלבבנו ונבטח עליה.

לא ישים לבו לפחד המכה

ויותר מזה כתב רבינו יונה בפירושו על ספר משלי (פ"ג פכ"ו) וזה לשונו: עוד

בלבנו הפחד. והלא כך אמרו חז"ל "ולא תתורו אחרי לבבכם - זו מינות", והיינו כי גם אם כבר עלה במחשבתו של אדם איזו מחשבה של פחד, יש לו להתעלם ממנה ולא ללכת אחריה (בדומה לאיסור שלא לתור אחרי העיניים שפירשו המפרשים שלא ללכת אחר המראה שנקלט בעין, אלא להתעלם ממנו).

ונמצא להלכה למעשה, שאם הגיעה לאדם בשורה רעה על איש פלוני שנפל קרבן למחלת הקורונה או אם הגיעה לו הידיעה על מספר גבוה של קרבנות שנפלו במדינות העולם, **כל שלא יתן לכל אלה להשתלט על מחשבתו, אלא יכניס תחתיהן מחשבות של אמונה ובטחון** ויאמץ את לבו כי הנה בוודאי יושיע אותנו הקב"ה מכל פגע רע, **יקיים בכך מצות הבטחון שהיא מצות עשה דאורייתא**, ולדעת רבינו יונה מקורה בפסוקים אלו שנאמרו על שעת המלחמה.

לא תוכל להתעלם

אמנם כן, כאן תתעורר השאלה: וכי אפשר שרצון ה' שנתעלם מן המציאות?! הלא רצונו בוודאי שנכיר במציאות ונתבונן בה, הן כדי שנתעורר על ידה בתשובה¹ והן כדי שנדע להזהר בכל מיני זהירויות שלא להזיק לאחריים!

התשובה פשוטה, אך יש ליתן עליה את הדעת: הנה כל דבר המתרחש בעולם, חוץ מן החלק הנראה בזה העולם, ויש לה גם

הוסיף על כך תוספת חשובה, וזה לשונו (הלכות מלכים פ"ז הט"ו): מאחר שיכנס בקשרי המלחמה, ישען על מקוה ישראל ומושיעו בעת צרה, וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה, וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד... וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו, עובר בלא תעשה, שנאמר (פרשת שופטים כ, ג) אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם...

מבואר מדברי הרמב"ם שהציווי הוא שלא להתבונן בכל אותן ציורים שאנשים היוצאים במלחמה בדרך כלל מעלים בדמיונם, כגון על חללים רבים שנופלים במלחמה וכדומה, כי אם יעלה ציורים אלו בדמיונו, בעל כרחו יפחד, ואז לא יועיל לו מה שנאמר לו שלא יפחד. אומרים לו ליוצא למלחמה: "זכור שהקב"ה צוה אותך לצאת למלחמה, בטח בו ואל תעלה בשום אופן בדמיוןך את כל אותן תמונות של נופלים בקרב, ואם תבוא אליך הבשורה על פלוני שנהרג וכדומה, אל תבונן בכך, אלא תסיח דעתך מכך ותמשיך להלחם בחירוף נפש".

ולא תתורו אחרי לבבכם

ואחרי שלמדנו מדברי רבינו יונה ששעת המלחמה היא רק משל, אך הציווי נאמר כמו-כן גם לכל שאר המצבים המפחידים מעצם טבעם, נמצא שכל אימת שיש איזה מאורע מפחיד, **מְצַיִם אנו שלא להעלות בדמיונו תמונות שעלולות לעורר**

¹ וכדברי הרמב"ם הידועים (הלכות אבלות פי"ג הי"ב): "כל מי שאינו מתאבל [על מת] כמו שצוו חכמים הרי זה אכזרי, אלא יפחד וידאג ויפשפש במעשיו ויחזור בתשובה".

עת איך מספרי החולים הולכים וגדלים מיום ליום במדינות השונות, ואיך בכמה מדינות יצא הכל מידי שליטה כאשר אנשים רבים נופלים שם שדודים ואין עוזר, וכן אנו שומעים עוד על מספרים ממספרים שונים אשר טבעם לזרוע אימתה ופחד בלב.

אולם אם נתבונן לעומק בכל זה, נסיק מזה דבר אחד בלבד, והוא שכל המומחים למיניהם אין להם מושג מדוע במדינה זו הוא מתפשט באופן זה ובמדינה השניה באופן אחר, ודווקא מפני שאין להם צל של מושג בזה, לפיכך הם מדברים מבוקר ועד ערב על המספרים המשתנים מעיר לעיר וממדינה למדינה, מיום ליום ומשעה לשעה, כי זהו הדבר היחיד שהם יכולים לפרסם ברבים.

הודאת בעל דין

יתירה מכך, הלא המספרים בעצמם שהם מפרסמים לוקים בחוסר הבנה עצום. ואם נרצה, הלא הם עצמם מודים בכך, שהרי אומרים בפה מלא שאינם יודעים כמה מבני המדינה נדבקו במחלה מבלי לפתח 'תסמינים' (symptoms) מפני שאינם יכולים לבדוק את כולם, הן בגלל שאין להם מספיק מכשירים לעשיית הבדיקה, והן מפני שבחרו רק בסוג מסוים של אנשים לעשיית הבדיקה, והן מפני שלא כולם נעתרים לבקשתם לבוא ולהבדק. המספרים שיש להם בידיהם, הם רק חלק קטן מתמונה אחת גדולה שאין אחד בעולם שמכיר אותה על נכון.

ומעתה התמיהה היא עלינו: מדוע אנו נבהלים כל-כך מהמספרים? הלא המספרים

את המציאות האמיתית כפי שהיא ידועה בעולם העליון. ואם כפי שהדבר משתקף בזה העולם הוא מעורר בהלה, אין זה מכריח שבעצמותו הוא דבר המפחיד. והרי זה דומה לילד קטן שרואה את אביו רץ במהירות גדולה ונבהל בסברו שהוא בורח מן הדוב שיצא מן היער, אך בסוף מתברר לו שלא דובים ולא יער, אלא אביו רץ לדבר מצוה.

והנה החלק הנראה בזה העולם בוודאי נוגעת לאיש היהודי בשביל דרכי העבודה שלו, דהיינו כדי שיוסיף להתפלל אל הקב"ה ויתחנן בפניו עליו ועל זרעו ועל כל בני משפחתו, וכדי שיחזק את לבו בבטחון בה', וכדי שיקפיד בהנהגתו שלא לחוב לאחרינא, אלא אדרבא, ילמד לדאוג לבריאות הזקנים וכן הלאה.

הוי אומר: על מנת שידע האדם מה עליו לתקן ובמה עליו לעסוק מצד עבודתו, עליו להסתכל על החלק הנראה בזה העולם ולהתנהג על פיו. אבל בכואו לאמץ את לבו בבטחון בה', אזי עליו להתבונן במציאות האמיתית ולשים את כל המראה החיצונית כפי שהיא בזה העולם לשחוק ולקלס.

אשר פיהם דיבר שוא

ובכן, נביא כעת כמה חשבונות אשר יוכיחו לנו שההשתקפות החיצונית איננה המציאות האמיתית, ואלו יעזרו לנו לקיים את הציווי "לא תירא מהם", ושלא להשבר ברוחנו, אלא להיפך, להוסיף ולהתחזק ולעשות את כל המצוות הנוגעות לתקופה זו בשמחה גדולה ועצומה.

החשבון הראשון: שומעים אנו בכל

מלבד מה שלעולם לא יוכל לבוא אל אמיתות הדבר, עוד יעורר גיחוך בפי כולם וישים את עצמו ללעג ולקלס... ומעתה כן הוא הדבר גם לדידן, בבואנו להעמיד יסוד בלבנו, אין לנו להעמיד אותו על מספרים אלו, כי מספרים אלו רחוקים מן האמת כרחוק מזרח ממערב.

מסבב כל הסיבות

כעת נעבור ליסוד נוסף באמונה: על האדם לזכור תמיד מה היא הסיבה ומה הוא המסובב. כשרואים בן אדם נפטר מן העולם, אומרים: "הוא מת מקורונה". כשרואים בן אדם מאבד את פרנסתו, אומרים: "הוא איבד את פרנסתו בהשפעת הקורונה". אמירות אלו גורמות לבני אדם לחשוב שכל מה שנעשה הוא בגלל מקרה הטבע, זה מת בגלל הקורונה, וזה חלה בגלל הקורונה, וזה איבד את פרנסתו בגלל הקורונה, וזה היתה לו חתונה עלובה בגלל הקורונה...

השקפה עקומה! זה שחלה הוא בגזירת הבורא יתברך שמו, ובוודאי גזר עליו כן לטובתו, אם כדי שתהיה לו כפרת עוונות ויבוא צח ונקי לעולם העליון ואם כדי שיתחזק גופו כשיבירא יותר משהיה קודם לכן, ואם בגלל מאות סיבות אחרות, והרי כן כתב הרמב"ם בפירושו על פרק תשיעי דברכות, שמטעם זה יש לו לאדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, מפני שאינו יודע סופו של דבר שהוא בוודאי לטובה.

ברור הדבר כשמש, שהקב"ה הביא עליו את החולי, אלא שהשתמש לשם כך במחלת הקורונה. בעבר כשרצה הקב"ה להביא חולי על האדם, היה מביאו על-ידי

אינם מגלים כלום על אחוזי החולים והמתים, הם רק מגלים שהאנושות עומדת בחוסר ידיעה מוחלט מול המחלה, ואם אמנם עלינו ללמוד לפי מה שנראה לעין איך לתקן את מעשינו ואיך להתנהג כדי שלא לינזק ושלא להזיק, עם כל זה אנו יכולים ללמוד על-ידי התבוננות מעמיקה שהתמונה איננה ידועה לאנושות ושאינן לנו לתלות במספרים שמפיצים המומחים השונים את רגשות לבנו.

חובא ומלולא

משל למה הדבר דומה, ליהודי מנותק מתורה ומצוות שעשה איזה מחקר על גדולי ישראל, ומרוב בורותו מחקרו עורר גיחוך בפי כולם. נוכל לראות אותו מאסף בפונדק אחד גדולים מכל הדורות לפי אותיות האל"ף ב"ת ומקיש מזה לזה. נוכל לראות אותו לוקח את אברהם אבינו ומעמיד לידו איש שקראו לו אב"ד, ואחריו בתור הוא מעמיד את בעל 'אוצר החכמה'. הוא מעמיד בחדא מחתא את מתושלח, חנוך, החזון-איש, בעל עלים לתרופה, ובעל ה'אידישע ליכט' וכן הלאה. וכשמנסים לערער על מחקרו, הוא מתקומם על שתי רגליו וצווח ככרוכיא: הלא בדקתי הדק היטב לפני שהתחלתי במחקרי ולמדתי בדיוק רב מי נקרא גדול ומי יש לו את 'אחוזי החשיפה' הגדולים ביותר בקרב הציבור החרדי. וכששואלים אותו: מדוע לא הכניס ברשימת הגדולים את הבעש"ט, הוא עונה: מה אעשה? הלא הבעש"ט לא חיבר שום ספר ואיך רציתם שאדע שהיה גדול בישראל?

מי שיש לו שכל מוגבל כל-כך, כשהוא מתיישב לעשות רשימה ומספרים,

אבל מה החילוק איך הוא עושה זאת? כשהאב מכה את בנו, וכי חילוק יש אם הוא מכה אותו במקל או בחגורה?!

ואם כן הוא הדבר, מובן שעלינו לשוב אל ה' ולהתחזק באמונה ובבטחון, בתפילה ובהודאה ובשמחה, אך בשום פנים ואופן לא לשים כל-כך את לבנו אל המקל.

האווירון נופל בגלל נוסעיו

מרן ה'חזון-איש' זצ"ל אמר: אנשים חושבים שמפני שנפל המטוס, נפלו עמו כל נוסעיו ונספו. טעות גדולה היא בידם! ונהפוך הוא, כיון שהיו הנוסעים צריכים ליפול ולמות במיתה משונה, ממילא נפל המטוס יחד אתם.

זהו היסוד, בני האדם אינם מתים ואינם נעשים חולים ואינם מאבדים את פרנסתם בגלל הקורונה, אלא מאחר ונגזר עליהם לטובתם שיקרו להם אלו, סלל הקב"ה דרך איך לעשות הכל בכת אחת באופן שיגיע לכל אחד מנת חלקו.

כל אחד וסיבתו

ומזה נבוא להבנה שכאשר דבר כזה פוקד את העולם, מדובר באלפי אלפים סיבות אשר האחת אינה קשורה בהכרח לשנייה. ואע"פ שלאדם הפשוט נראה שסיבה אחת לכולם, והיא ה'קורונה', אין הדבר כן כלל וכלל, אלא כל אחד שמגיע לו איזה היזק יש לכך סיבה פרטית, כי כל אדם יש לו השגחה פרטית. ואם אמנם יתכן שישנה סיבה שגרמה למידה מסוימת לשלוט בעולם, מכל מקום כל אחד יש לו סיבה המיוחדת רק לו אשר היא הקובעת כמה ינוק

מחלה אחרת, וכיום שהוא רוצה להביא חולי על האדם, הוא מביאו על-ידי מחלת הקורונה. והרי גם היום הוא מביא חלאים על כמה וכמה אנשים על-ידי מחלות אחרות....

לעיני הבשר נראה כאילו זו היא הסיבה, אבל באמת איננה הסיבה כלל. טלו לכם דוגמא מאדם שחי את שנותיו בטוב ובנעימים וכבר הגיע לזקנה מופלגת, והנה הוא נדבק במחלת הקורונה ונסתלק מן העולם. איש זה נתוסף מעתה לרשימת הנפטרים מן הקורונה וכל העולם נתקף בבהלה. הקורונה גבתה קרבן נוסף – עוברת הבשורה. מי אמר לכם זאת? זה שהאיש נפטר אינו בגלל הקורונה, אלא בגלל שהגיע לסוף ימיו, ואלמלא הקורונה, היה מסתלק מן העולם על-ידי מחלה אחרת. ואכן הקב"ה בחר בכוונה לסלקו מן העולם על-ידי מחלה זו מפני שהוא רוצה שייראה בעולם כאילו זו היא הסיבה, אבל באמת איננה הסיבה.

והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם

חייבים אנו לזכור, שכל קושי שעובר עלינו בתקופה זאת, אינו קשור לקורונה, אלא הקב"ה מביאו עלינו בגלל שהוא רוצה לנסותינו בדבר זה לטובותינו. אם זה אלו שצריכים להיות ב'בידוד', אם זה אלו שאינם יכולים לצאת מהבית וקשה להם הדבר שאינם מתפללים במנין, אם זה אלו שצריכים לשהות עם בני ביתם וקשה להם הדבר, ואם זה אלו שמאבדים את פרנסתם, הכל הוא מאת ה', ואם בימים כתיקונם הקב"ה לוקח פרנסתו של אדם בדרכים אחרות, כיום בחר לעשותו על-ידי הקורונה.

וכמה עגמת נפש תהיה לו.

אנשים שהבריאו מן המחלה ושלאנשים צעירים אין מחלה זו פוגעת כל-כך, ועוד כהנה וכהנה שמועות מרגיעות, כי אז גם פחדו יתמעט.

וכיון שנדע שלא מה שרגשותינו מספרים לנו הוא האמת, ממילא נשכיל להבין שאין עלינו להבהל מהם כל-כך. ואם אמנם לענין הזהירות שלא להידבק ושלא להדביק אחרים יש לנקוט במשנה זהירות, וכפי שנתבאר בתחילה, מכל מקום לענין הפחד, יש לזכור שהמציאות איננה כפי שהיא משתקפת כאן וכפי שהרגשות מספרים לנו, אלא היא מתנהלת בהשגחה פרטית ועל כן אין מה לפחד.

המחלה תחלוף בלעומת שבאה

והנה עוד דבר שמעורר פחד בלבותנו הוא המחשבה שאין למחלה זו פתרון, שהרי כדברי הרופאים והמומחים יקח זמן רב עד שימציאו 'חיסון' (vaccine) למחלה זה, ובינתיים אין סופה נראית, שהרי גם אם תבוא אל קיצה במדינה זו, יכולה היא שתבוא ברגע אחד ממדינה אחרת, וגם אם תיעלם בימות הקיץ החמים, עלולה היא להתעורר שוב בימות החורף שלאחריהם.

אכן מיסודי הבטחון הוא שלא לחשוב באופן זה, שהרי הקב"ה הוא בעל היכולת ובעל הכוחות כולם, וכמו שהביא מחלה זו לעולם, ולו היית שואל לפני כחודש ימים, לא היה אחד בעולם שהיה יכול לומר לך שכך ייראה העולם כיום, כן הוא יכול לסלקה מן העולם ברגע אחד, שהרי מידה טובה מרובה ממידת פורענות. איך? אינני צריך לדעת איך! אבל מאמין אני שהקב"ה יכול

הנה בא אדם וסיפר בבהלה: "ברחוב פלוני ישנם עשרים וחמשה חולים". מיד התקוממו עליו יודעי הדבר ואמרו לו: "מה אתה מערבב? הלא כמה וכמה מהם אינם חולים מחמת מחלה זו! אחד מהם סובל על לבו מאז ומעולם, ואחד יש לו סתם חולי ברגלו, והאחד שְׁמָנִיתִּי מדובר באשה לאחר לידה..."

להתוודע ולהגלות שכן הוא ממש גם אם באמת כל החולים חולים באותה מחלה, מה אתה מערבב? הרי אין שום קשר בין זה לזה! כל אחד תולה מחמת סיבה אחרת לחלוטין כפי שגזרה עליו ההשגחה...

וכשכל אחד ואחד מאתנו ישריש דבר זה היטב בלבו, ממילא יבין שאם נגרם לו איזה היזק או עגמת נפש, אין לו חשבון אלא עם אביו שבשמים, ולא עם כל מה שמתחולל בחוץ.

רגשות הלב מסמנות את העיניים

עוד עלינו לדעת שרגשות הלב מסמים את העיניים. לב האדם מתעורר כפחד בדרך כלל רק מפני שמתעוררים בו רגשות בלב, ולא מחמת המציאות האמיתית. דוגמא לדבר: אם יראה האדם חולה קורונה שוכב על ערש דוי ומפרפר בין חיים למות, יתעורר בו פחד גדול ויזהיר מאז את כולם שלא לצאת מחוץ לפתח הבית ולהקפיד שלא להוציא אפילו את האף מבעד לחלון. אך כאשר יעבור יום או יומיים ותמונת החולה החרוטה בזכרונו תיחלש מעט, ועוד זאת תגענה לאזניו השמועות על כמה וכמה

לעשותו...

הקב"ה רוצה להטיב לנו הטבות נגלות בכל עת.

עולם כמנהגו נוהג

עוד חשבון אחד יש שעלינו לתת עליו
את הדעת ולהרחיב בו מעט: הנה אתה מדבר היום עם בני אדם ושואל אותם עם חוץ מהקורונה יש עוד דבר בעולם, והתשובה שאתה מקבל מהם היא שאין, אין שום חדשות בעולם מלבד הקורונה, כאילו כל העולם נעצר.

והאמת היא, שאין הדבר כן. בוודאי יש עולם ומלואו מלבד הקורונה, תינוקות נולדים, האמהות מנקות את הבתים לפסח, האופים אופים מצות לפסח וכן הלאה. **הקב"ה אינו חפץ שנהיה עסוקים כל היום בקורונה, ושהמוח והלב יהיו שקועים אך ורק בזה.** הוא רוצה שלכל היותר נברר על אודות המצב בארץ ובעולם פעם או פעמיים ביום, ובכל שאר הזמן נעסוק בתורה ותפילה, בחינוך הילדים ובהכנות לפסח...

מן העבר אל העתיד

יתירה מכך, הלא כיהודים אין אנו חיים את ההווה בלבד, אלא גם את העבר. כל אימת שאנו באים להתחזק, אנו מביטים על העבר ורואים כמה הטיב לנו הקב"ה עד הלום ומזה אנו מבינים שייטיב לנו גם להבא. **כשאנו פורסים לנגד עינינו גם את העבר ומתדבקים בטובותיו של הקב"ה, אנו מבינים "כי רגע באפו חיים ברצונו",** רוצה לומר, הגם שנדמה לנו כאילו יש חרון אף, אין זה אלא רגע אחד, אבל "חיים ברצונו",

יסוד זה עיקר הוא מעקרי הבטחון, ולדעת הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א הוא נלמד מן התורה, וזה לשונו (קונטרס ספר הזכרונות, מצוה ראשונה): ויראה לי שבתורה בא על הענין הזה ביחוד גם כן מצוות עשה במקום אחר, והוא מה שנאמר (דברים ח, ב-ג) וזכרת את כל הדרך וגו' למען ענותך וגו', ויענך וירעיבך וגו', למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. יראה שענין מצוה זו הוא הבטחון, לעני בעניו בתכלית העוני שאין לו מה לאכול, יש לו לזכור ממה שעשה לישראל במדבר כן למען ענותך וגו' שיגיע לשלימות האמונה בהשגחה שהכל מהשם יתברך.

וזה לשון מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל (נפוצות ישראל² פ"ז): ועיקר הכל שיראה להתחזק במדת הבטחון וייושע על ידי זה, כמו שנאמר (משלי כ, כב) קוה לה' ויושע לך, ואמרו חז"ל (מנחות כט, ב) כל התולה בטחונו בהקב"ה הרי הוא לו מחסה בעוה"ז ובעוה"ב. והנה העצה לחזק נפשו בענין זה הוא שיתבונן תמיד על זמן העבר מימי חייו כמה עשירות שנים חיה עד כה ובחסד השי"ת לא היה חסר לו אפילו יום אחד מאכילה ושתיה ומלבוש וכדומה, ואם כן מה לו לדאוג על זמן של להבא שאינו יודע מספר ימי חייו אפילו על יום אחד, **מסתמא כשם שעזרו השי"ת ברחמיו עד כה, יעזרו**

² בתוך ספר 'שם עולם' קונטרס שכתב נגד ההגירה לקצוי ארץ מקומות שאין שם תורה ויהדות ר"ל.

גם כן מעתה ולהבא.

לעיל, כי חשבונות אלו מדבקים את האדם במידת הדין, אלא תחת כל החשבונות האלו, נזכור שאנו נתונים בידי של הקב"ה ושהוא טוב ומטיב וגם עכשיו בוודאי ייטיב לנו, ובזה נקיים את מצות הבטחון ונדבק את עצמנו למידת חסדו של הקב"ה, אשר זה רצונו מאתנו, כי כל חפצו להשפיע עלינו חסדים.

ואע"פ שמצד אחד נראה הדבר קשה לקיים מצות הבטחון לאשורה בימים אלו, שהרי בכל עת נכנסים במוחנו מחשבות של פחד שמקורם ברחוב, מכל מקום זהו הזמן לקיים מצות הבטחון לאשורה, ואדרבא, ככל שאנו צריכים להלחם עם המחשבות המתחמקות מבחוץ ולאמץ את לבנו בבטחון בה', כך אנו מזדככים יותר על-ידי מצוה זו.

ואכן בימים אלו לא די לומר "אני מאמין" פעם אחת ביום, אלא צריך לאמרו כמה פעמים, וכן כדאי מאוד להרבות באמירת פסוקי תהלים, בהם באים לידי ביטוי כל התלאות הרבות שעבר דוד המלך ע"ה ואיך חיזק את לבו בבטחון בה', ועל-ידי אלו נוכל בע"ה לעקור מאתנו את כל המחשבות החולות.

עלינו לזכור שאנו קרובים מאוד אל הפחד, הן מפני שהרוח ברחוב זורע פחד וחרדה, והן מפני שאנו עצמנו זקוקים לדעת עכ"פ מעט מן המציאות כפי שהיא משתקפת בזה העולם כדי שנדע מה לתקן ובמה

הבוטח בה' חסד יסובבנהו

נקודת היסוד היא שעל האדם להזהר שלא לצמצם את ראייתו לכאן ועכשיו, אלא ירחיבנה גם אל העבר, ואז יראה כמה טובות עשה עמו הקב"ה גם אתמול גם היום, ויגלה שיש לו דבר אחד בלבד שהוא מתקשה בו, וכל השאר אינו אלא טוב נגלה.

כשהאדם מרחיב את ראייתו בזה האופן, הרי הוא מתדבק בחסדו של הקב"ה, ואז ממילא הקב"ה משפיע עליו חסדו, וכדאיתא כן מהבעש"ט הקדוש בספר "כתר שם טוב" (אות רל) בזה הלשון: והבוטח בה' חסד יסובבנו (תהלים לב, י). וכשהוא להיפך, שהוא מתיירא תמיד ממידת הדין ומהעונש, אז הוא מדבק את עצמו בדינים, וח"ו שלא תבוא לו רעה, כמו שנאמר (ישעיהו סו, ד) ומגורתם אביא להם, שבכל מקום שאדם חושב, שם הוא מתדבק, ואם מחשב בדין הוא מתדבק בדין, וכשהוא בוטח בחסד, שם ידבק נשמתו והחסד יסובבנו, ותמיד יטמין את עצמו בהשי"ת³.

אמור מעתה: כשרואים אנו שהמצב מפחיד, עלינו לדבר מחסדו של הקב"ה, לספר על טובותיו וכך נדבק את עצמנו במדת החסד שלו. ומסיבה זו ציוונו הקב"ה "לא תירא מהם", דהיינו שנסיח את דעתנו מכל החשבונות השונים שעושים המומחים על-פי ראיית עיניהם הקצרה, כמו שנתבאר

³ ליסוד זה ראה של"ה, שער הגדול כט, ב (כב, א): ובמדרש א"ל הקב"ה למשה . . כשם שאתה הווה עמי כך אני הווה עמך, וכן אמר דוד ה' צלך על ידי מינך . . מה צלך אם אתה מראה לו כו' עיי"ש היטב. ועוד בעשרה מאמרות תחילת מאמר שלישי רביעי (בהגה"ה בשם הוזה"ק).

העיקרים (מאמר ד פמ"ט)⁴: אמר המשורר (תהלים עא, יד) ואני תמיד איחל והוספתי על כל תהלתך. וזה יראה דבר זר מאד, איך אמר שהוא יוסיף על כל תהילות השם יתברך והרי הכתוב אומר (תהלים קו, ב) מי ימלל גבורות ה' וגו', והיאך אפשר שיוכל האדם לספר תהלות השם יתברך שהם בלתי בעלות תכלית, אף כי להוסיף עליהם? אלא שפירוש הפסוק הוא כך, כי **בהיותו מיחל להשם יתברך תמיד** (ובטוח שגם כשנראה שחור משחור, אין זה אלא מפני שעל ידו יביא הקב"ה יותר טוב לעולם), הוא מוסיף על כל התהילות שאפשר שיהלל האדם את השם יתברך. וכן ביאר זה דוד במקום אחר ואמר כי התקוה והתוחלת להשם יתברך היא כמו התהילה ביותר מובחר שבמקומות, וכמו היותר מובחר שבקרבת, והוא הקרבן שאינו בא על חטא אלא בנדר ונדבה, אמר (תהלים סה, ב) לך דומיה תהילה אלוקים בציון ולך ישולם נדר.

לכה דודי לקראת כלה

לפנינו עובדא נפלאה שנרקמה בימים אלו: הן ידוע שישנם הרבה חתנים וכלות בתקופה זו שיש להם עגמת נפש מרובה. כל חייהם ציפו בכליון עינים ליום כלולתם וליום שמחת לבם, והנה נתמזלה מזלם וחתונתם נערכה במתכונת מצומצמת מאוד באופן שמעולם לא העלו בדמיונם שכך היא תיראה. אמנם כן, בוודאי ידוע לכולנו שאין ליל החתונה תכלית הנישואין ואין אושרם

להזהר, ועל כן עלינו להיות זהירים מאוד על מנת שהידיעות המגיעות לאזנינו ישמשו רק לעבודת ה' ולא להכניס באנו ח"ו ניצנים של פחד.

בטחון בלי חשבונות

הנהגה כפי האמור, מיסודי הבטחון הוא להיות בטוח שהקב"ה ייטיב לו וכפי שהביא ה'חידושי הרי"ם' בחיבורו על התורה מהרה"ק הרבי ר' בונים מפרשיסחא זיע"א שזהו 'בטחון' מלשון 'בטח', שבטח יהיה טוב. ואם ישאל האדם הלא עוונותיי גרמו ואיך אוכל לבטוח שהקב"ה ייטיב לי, על שאלה זו השיב החידושי הרי"ם, שאם יתבונן האדם, יראה שגם למה שהטיב לו הקב"ה עד כה לא היה ראוי, ואם כן יאמר האדם לעצמו: כפי שנתן לי הקב"ה עד כה מפני שהוא מטיב לבניו אע"פ שאינם ראויים, כן יתן לי גם לעתיד מהאי טעמא, כי מה חילוק יש אצלו בין העבר לעתיד ובין מעט לרב.

אסור שיהיו לנו חשבונות בימים אלו, אלא מוכרחים אנו להשריש בלבנו שוב ושוב שהקב"ה הוא טוב ומטיב לכל אע"פ שאינם ראויים ושבוודאי ייטיב לנו כי שהטיב לנו עד כה, ועל ידי זה נדבק עצמנו למידת החסד והטוב והקב"ה ירעיף עלינו חסדיו.

הוספתי על כל תהלתך

לפנינו לשון נפלא מאוד של בעל

⁴ רבינו יוסף אלבו ז"ל היה מרבני ספרד בתקופה הקשה קודם לגירוש, תלמידם של רבינו חסדאי קרשקש ושל התשב"ץ. חיבר ספר זה ללמד עיקרי האמונה נוכח גלי השמד בארצו.

אך ושוב וחסד כל ימי חייך, ותזכי לראות
זאת בעינייך...

חשבתי לעצמי: הן כולנו בשם "כנסת
ישראל" מכונים, ואנו הבת האהובה של
הקב"ה. הקב"ה מדבר אלינו ואומר: אני הוא
אביכם האמיתי, אוהב אני אתכם בתכלית
האהבה ועושה את הטוב ביותר עבורכם,
ובכוונה תחילה הבאתי מצב זה בעולם כי
רוצה אני להטיב לנשמתכם. אל תדאגו כי
הכל הוא לטובתכם ואמשיך להטיב לכם...

ואכן כמה שנוסיף להאמין בזה
ונעקור ממוחננו את כל אותן מחשבות
המביאות לידי פחד, כך נזכה לראות את
טובו וחסדו של הקב"ה יותר בגלוי. ובל
נשכח שבמצבים יותר קשים מאלו, כבר זכו
בני ישראל לראות לאחר מכן איך הכל היה
לטובה ואיך מעז יצא מתוק. עלינו להוציא
את עצמנו מן הבלבול ולחזק את עצמנו
בבטחון בה', וכאשר נשמח את עצמנו
בתורה ותפילה, אמונה ובטחון, בוודאי
יעזור ה' להוציא אותנו במהרה מן הצרה
הזאת ולגאול אותנו גאולה שלימה.

של החתך-כלה תלוי בו, אבל בכל זאת, הלא
אנשים בשר ודם המה ואם ניקח בחשבון גם
את כל הספיקות המתלווים לחתונה מעין זו,
נוכל להבין כמה עגמת נפש נגרמה להם.

והנה בשבוע הקודם נערכה חתונה
כזאת אשר הוקדמה מחמת המצב השורר
בארץ ונקבע עריכתה מיום ליום. אבי הכלה
שידע כמה צער נגרם לבתו הכלה וכמה
מחשבתה מבולבלת זה כבר כמה ימים, ניגש
אליה קודם החופה ולחש לה משהו באזנה.

היה אחד מהמשפחה שחזה בדבר
והיה נדמה לו שהבטיח דבר מה לבתו כדי
להניח את דעתה. בא אליו לאחר מכן ושאל
בסקרנותו: מה הבטחת לבתך הכלה בשעה
שכזו? אמר לו האב: לא הבטחתי לה
מאומה, אך אמרתי לה כך: דעי לך בתי
שאביך האמיתי הוא הקב"ה, והוא אוהב
אותך ורוצה את הטוב ביותר עבורך, והוא זה
שסובב וגלגל את כל המצב ששורר עכשיו
בעולם, כי ידע שכך הוא הטוב ביותר עבורך
ששמחת החתונה שלך תתקיים באופן כזה.
עוד תראי שהקב"ה מלווה אותך גם עתה
ומשתתף בשמתך, ובוודאי ישפיע עלייך

יום שני פרשת ויקרא – כ"ז אדר ה'תש"פ

על סגירת בתי הכנסיות והמדרשות

שהוא ועל כן בוודאי יש לכך חלק עכ"פ במיחושים שלך...

אף אנו כפי שאנו נמצאים כעת, כאשר נמנע מאתנו מלכת לבית הכנסת ובית המדרש ולשמוח בשמחת אחים, הוא מצב כואב מאוד. הולכים אנו אל הרופא למצוא מזור למכאובינו, והגם שאין אנו יודעים בבירור מה גרם למכאובינו, הלא ברור הוא שאנו מוכרחים לתקן את כל הדברים הטעונים תיקון בענין קדושת בית הכנסת ובית המדרש.

וי לן מהאי מקטרג

הנה בספר "דרך משה"⁵ כתב וזה לשונו: על כל קטרוג שהשטן מקטרג, הקב"ה במידת רחמיו משתיקו, למשל: שהשטן אומר ישראל גנבים או גזלנים הם, הקב"ה משיב לו: מי יאמר אם האומות קבלו התורה שלא היו גונבים יותר מישראל. אבל אם מקטרג ואומר שישראל אין להם יראה ומדברין בבית הכנסת, לזה אין להקב"ה תירוץ כביכול, כי עכשיו ראינו בעוונותינו הרבים האומות עומדין בבית תפלתם באימה וביראה, ומיד נותן הקב"ה רשות למשחית

מי יתן מזור לנפשותינו

תוך כדי עיסוקנו בענין מגיפת הקורונה, שִׁמְנֵנו לִפְנֵי אֵל מֵה שְׂדֵלְתוֹת בְּתֵי הַכְּנִסְיֹת וּבְתֵי הַמְּדֵרְשׁוֹת נִסְגְּרוּ בְעַדְנוּ, וּדְבַר זֶה בְּפָנֵי עֲצָמוּ מַחִיִּיב אוֹתָנוּ לַעֲשׂוֹת חֲשׁוֹן הַנֶּפֶשׁ. וּבִאֲמָרְנוּ חֲשׁוֹן הַנֶּפֶשׁ, עֲלֵינוּ לְזָכֹר שֶׁלְעוֹלָם לֹא נוֹכֵל לַדַּעַת אֶת כָּל הַחֲשָׁבוֹנוֹת, וְרַק כִּשְׁהֵיוּ נִבְיָאִים בְּיִשְׂרָאֵל, יִכּוֹלִים הָיוּ לֹמַר עַל מֵה בָּאוּ הַצְּרוֹת הַשּׁוֹנוֹת. אוֹלַם הָיוּ שְׂאִין לָנוּ שִׁיּוֹר רַק הַתּוֹרָה הַזֹּאת, צְרִיכִים אֲנוּ לַפְתּוֹחַ אוֹתָהּ וּלְחַפֵּשׂ בָּהּ לְהִבִּין וּלְהַשְׁכִּיל עַל יְדֵה בְּמֵה עֲלֵינוּ הַתְּחִיזָה בַּעַת הַזֹּאת וְאֵלּוּ דְבָרִים עֲלֵינוּ לְתַקֵּן.

משל למה הדבר דומה, לחולה שיש לו כאבים ומיחושים בכמה מקומות בגופו שבא אל הרופא בבקשה למצוא לו מזור. הרופא שולח אותו לעשות "בדיקות דם", ובבדיקות מתגלה שיש לו סוכר גבוה או לחץ-דם גבוה. שואל החולה את הרופא: האמנם זה שורש כל הכאבים והמיחושים שלי? אומר לו הרופא: אינני יודע, יתכן שזהו השורש, ויתכן שלא, אך דבר אחד אומר לך בבטחה, שסוכר גבוה או לחץ-דם גבוה הוא מצב מסוכן ואסור שיישאר כפי

⁵ דברי מוסר על הנהגת אדם בדרכים להגאון רבי משה כהנא זצ"ל דומ"ץ ליסא, תלמיד אביו הגאון רבי מאיר כהנא שנתמנה להיות ראב"ד ור"מ לעדת האשכנזים בעיה"ק ירושלים תובב"א ותלמיד הגאון המפורסם רבי דוד אופנהיים זצ"ל אב"ד ניקלשבורג מח"ס נשאל דוד. נדפס לראשונה באמסטרדם בשנת תנ"ט.

אלו הנפטרים מן הקורונה, אי-אפשר אפילו לערוך להם לוייה רגילה ורק יחידים שהתמחו לכך יכולים לגשת אליהם ולקברם.

וזה לשון הכלבו (סימן יא): **אוי להם למדברים דברים בטלים או שחוק בשעת התפילה ומונעין בניהם מחיי העולם הבא, כי ראינו בעווננו כמה בתי כנסיות שנחרבו על שנהגו בהם קלות ראש ונהפכו להיות בתי עבודה זרה.**

ואכן, הלא ידוע לנו כמה דבר זה צריך תיקון, וכאמור לא באנו ח"ו לקטרג או לומר שאנו יודעים חשבונות שמים, אך באנו לעשות חשבון הנפש ולב יודע מרת נפשו... ומאחר שמגיפת הקורונה היא דבר שהכלל נתפס בו, צריכים אנו בוודאי למצוא דבר שהכלל צריך בו תיקון.

אקדמות מילין

והנה בטרם נמשיך להעמיק בדבר זה, עלינו להקדים שתי הקדמות קצרות: **ההקדמה האחת** שאין יהודי בעולם שיודע את בוראו ומתכוון למרוד בו. אין לך יהודי בעולם שמכיר בקדושת בית הכנסת ומבין בחומרת האיסור לדבר בו דברים בטלים, ואעפ"כ מדבר בשאט נפש. **הרי כל יהודי בפנימיות נפשו רוצה לעבוד את ה' בכל לבו, אלא שחסרון הדעת שולט בעולם, והוא מעצת היצר מפני שכך יש לו שליטה ח"ו להשחית ולהביא פגעים רעים בעולם. ועל כן בעסקנו בענין זה, עלינו לעשות זאת מתוך**

לחבל העולם, וזה דְּבָר רח"ל, **ואל תיקרי דיבור אלא דְּבָר, שהיה מדבר בבית הכנסת בשעת התפילה וברא מלאכים משחיתים, והמה ממיתים אותו בשעת הַדְּבָר בר מינן.**

ובספר הפנים⁶ (י, ב) כתב: **לכך נדפס בשם תוספות יו"ט לעשות 'מי שברך' בכל שבת ושבת למי שאינו מדבר בבית הכנסת דברים בטלים תיכף אחר סליחות של כ' בסיון שחיבר התוספות יו"ט, בשביל המעשה שנהרגו רבבות מישראל בשנת ת"ח, ואמרו למעלה בשביל שדיברו בבית הכנסת ונתחייבו שונאיהם של ישראל דְּבָר, שפגמו הו"ו של דיבור ונעשה דְּבָר, ובשביל שעשו גם שאר עבירות היה רציחה, הרחמן הוא יצילנו.**

מלשון זה נראה להדיא, שאין הדברים אמורים דווקא בשביל שדיברו בשעת התפילה, אלא **בשביל שדיברו בבית הכנסת אף אם לא בשעת התפילה, כי בית הכנסת הוא מקום קדוש ובו נפגשים עם הקב"ה בהכנעה וענווה, ואם מדברים שם דיבורים בטלים, הרי זה פוגם בקדושת בית הכנסת ומביא ח"ו דְּבָר לעולם.**

מתים שאין להם קוברים

במסכת מגילה (כח, ב) איתא: **"אמר רב אסי, בית הכנסת שמחשבין בו חשבונות, לסוף שילינו בו מתי מצוה".** ופירש רש"י: **"שימותו בעיר מתים שאין להן קוברים".** הנה דבר זה מעורר פחד, שהרי כפי הידוע

⁶ על ענייני תפילה להרה"ח המופלג ר' זאב וואלף לייכטער זצ"ל סופר סת"ם מלבוב מחסידי בעלזא, מעוטרי בהסכמות גדולי וצדיקי דורו זצ"ל.

הכנסת ובית המדרש שנקראו מקדש, דתניא בתורת כהנים (בחוקותי פרשה א, ד): והשימותי את מקדשיכם מקדש מקדשי מקדשיכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות. ואמרינן במגילה פרק אחרון (כט, א): ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר הדחתים שם (יחזקאל יא, טז), ואמר שמואל בר רב יצחק: אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות [שבבבל]. למדנו כשאמרה תורה "את מקדשי תיראו", שבתי כנסיות ובתי מדרשות בכלל.

מבואר מדברי היראים שהגם שעל האדם לירא תמיד מהקב"ה, ביותר צריך הוא לירא ממנו בהכנסו בבית הכנסת או בבית המדרש כי שם הוא משרה שכינתו, ועל כן צריך להתנהג שם במורא גדול ולא לעשות שם ח"ו דברים של זלזול ובכלל זה לא לדבר שם דיבורים בטלים.

עיקר המצוה הוא היראה

וזה לשון השל"ה הקדוש (פרשת קדושים): לירא מן המקדש, שנאמר (ויקרא יט, ל) "ומקדשי תיראו". טעם מצוה זו, שכאשר יירא ויחרד מן המקדש לכבוד השוכן שם, נעמיד בנפשינו שם מקום הפחד והאימה, יתרכך הלב בבואינו שם להתפלל ולהקריב קרבנות, מצד קדושתו וגדולתו ורוממותו. ועתה בעונותינו בית הכנסת נקרא מקדש מעט, לכך "ומקדשי תיראו".

רצון להכיר יותר בחומרת האיסור ולהוסיף דעת את ה', כי על ידי כן נבוא ליישר את רכינינו שלא נתפס באלו שמזלזלים בכך.

ההקדמה השניה, שכאשר הקב"ה מעניש, אין כוונתו ח"ו שהוא כביכול משליך אותנו מביתו כאומר: "איני רוצה להכירכם", אלא **מסתיר הוא את פניו מעט כדי להעיר אותנו מתרדמתנו**. ועל כן אם איננו יכולים לעת הזאת להתפלל בבית הכנסת, בוודאי עלינו להתפלל בחדרי בתינו כדרך שאנו מתפללים בבית הכנסת ולהתקרב באופן זה אל בוראנו, שהרי כל כוונתו של הקב"ה היתה לקרבנו אליו ולא לרחקנו ח"ו.

ואהי לכם למקדש מעט

ובכן, על הפסוק (קדושים יט, ל) "ומקדשי תיראו" כתב הסמ"ק (מצוה ו): ובזמן הזה בית הכנסת הוא מקדש מעט... ובתי כנסיות שלנו אסור לעשות קפנדריא... ואסור לנהוג בהם קלות ראש ולאכול בהם לבר סעודת מצוה...⁷

ובספר יראים (סימן תט) כתב: **ויראת מאלוקיך, צוה בהכנס אדם למקדש או בבית הכנסת או לבית המדרש, שיהגה בהם מורא וכיבוד, דכתיב בפרשת בהר סיני (כו, ב) "את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו"**, לא ממקדשי אתה ירא אלא ממי שהזהיר על המקדש, פירוש מן הבורא ב"ה. ומצינו בית

⁷ ובספר המצוות קצר להגאון חפץ חיים זצ"ל (מצוה יח) כתב: ובתי כנסיות ובתי מדרשות שלנו, נקראים "בתי מקדש מעט", שנאמר (יחזקאל יא, טז): "ואהי להם למקדש מעט". ויש לזהר בהם משחוק והיתול ושיחה בטילה, ואין מחשבין בהם חשבונות, ואין ישינים בהם. וקדושתם חמורה מאד. ונוהג בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות.

לאו כל כמינך להזיק לאחרים

ויותר מזה כתוב בספר 'יסוד האמונה' להרה"ק רבי ברוך מקאסוב זע"א (ליקוטי הש"ס דף נז): הנה החיות הוא מצד הקדושה הנקרא עץ החיים, כי סטרא אחרא נקרא סטרא דמותא, והנה בארץ ישראל האוויר הוא קדוש, ולכן הדר בה מאריך ימים, לפי ששואב לתוך גופו אוויר קדוש וחי, ובפרט העוסק שם בדברי קדושה, דהיינו תורה ומצוות... שההבל היוצא מן האדם בעת עסקו בדברי קדושה, הוא קדוש ומצטרפת הקדושה של הבלו עם קדושה העצמיות של אוויר ארץ ישראל, ולכן השואב מן האוויר ההוא הא בריא וחזק ומאריך ימים... והנה ידוע שבית הכנסת הוא מקדש מעט כי תמיד עוסקין בבית הכנסת בדברי קדושה, נמצא האוויר של בית הכנסת הוא קדוש, ועל ידי ששואב האוויר ההוא הוא בריא וחזק ומאריך ימים...

ומכלל הן אתה שומע לאו, כמו שכתוב שם עוד: ומכאן תבין, המדבר דברים בטלים בבית הכנסת, כמה הוא פוגם ומזיק את עצמו לאחרים השואבים אוויר הטמא לתוך גופם, נמצא הוא גורם להם היזק בין לגופם ובין לנשמתם, לפי שהאוויר הרע מזיק להם לפי שהוא מעופש וטמא, ולנשמתם מזיק גם-כן לפי שהטמאה היא מחזקת ועוזרת ליצר הרע רחמנא ליצלן, וכל אחד יכול להוכיחו על זה באמור לו: לאו כל כמינך להזיק לאחרים לגוף ולנפש.

הדברים מבהילים, אבל מה לעשות שזה מה שאמרו לנו בימים אלו, שסוגרים את דלתות בתי הכנסת על מסגר ובריה, מחמת החשש שהאוויר בהם מזוהם ומעופש

מבואר מדברי השל"ה הקדוש, שעיקר המצוה הוא היראה, וכל הפרטים כגון שלא לעשות שם דברים של שחוק והיתול ושלא לעשות שם חשבונות, הם הפרטים המסתעפים מעיקר זה. כי מי שיש לו יראה ממילא אינו מדבר דיבורים בטלים ובוודאי שאינו עושה דברים של שחוק והיתול, ואז הוא ממילא נעשה יותר דבוק להקב"ה ותפילותיו מתקבלות.

הזיקו של המדבר דיבורים בטלים

ומה נוראים דבריו של מרנא ה'חתם סופר' בדרשותיו (ח"ב שט, ב): הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו השאיר לנו מקדש מעט בתי כנסיות ובתי מדרשות, ואם אנו נוהגים בהם קודש, אז הם עתידים לקבוע בארץ ישראל, ויש להם גם עתה קדושת ארץ ישראל, והתפילות משתלחות לשער השמים, אך אם ח"ו נוהגים בהם בזיון ח"ו, ומדברים בהם דברים בטלים, וההבל של דברים בטלים הוא טמא ומתלבש בו שר של חוץ לארץ, גם הוא נעשה בעל הבית בבית הכנסת רח"ל ומקבל התפילות ומכניסן אל החיצונים, והוי ליה כעובד עבודה זרה רח"ל.

והרי כן מבואר בזוהר הקדוש (פרשת אחרי) שסיבת אריכת הגלות היא מפני שאין התפילות עולות למעלה, וזאת בגלל שאין נזהרים בקדושת בית הכנסת, והיינו כדברי החתם סופר האמורים, שאם שומרים על קדושת בית הכנסת ומתהלכים בו באימה וביראה, יש לו קדושת ארץ ישראל והתפילות עולות בו למעלה, ואם לאו, אינן עולות למעלה ח"ו.

לשון הזוהר הקדוש (פרשת נשא): **פְּמָה חֲבִיבִין אֵינּוּן יִשְׂרָאֵל קָמִי קב"ה, דְּבָכָל אַתְר דְּאֵינּוּן שְׂרָיָן, קב"ה אִשְׁתַּכַּח בִּינֵיהוּ, בְּגִין דְּלֹא אַעֲרִי רְחִימוּתָא דְּלִילֵיהּ מְנַהֲוֹן, מַה פְּתִיב (תרומה כה, ח), וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם. וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ סֶתֶם, דְּכָל בִּי כְּנִישְׁתָּא דְּעֵלְמָא מִקְדָּשׁ אֶקְרִי. וְהָא אִוְקָמוּהָ. וְשִׁכְנָתָא אֶקְדִּימַת לְבִי כְּנִישְׁתָּא (כמה אהובים הם ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שבכל מקום שהם שורים הקדוש ברוך הוא נמצא ביניהם, משום שאינו מסיר מהם האהבה שלו. מה כתוב? ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ועשו לי מקדש, הוא סתם מקדש, כי כל בית הכנסת שבעולם נקרא מקדש. וכבר העמידוהו החכמים, ושכנתי בתוכם, כי השכינה מקדמת לבית הכנסת).**

אמר לנו הקב"ה: באו לבית הכנסת ושם תוכלו לשמוע את דברי, לדבר אלי, לשיר לפני, לרקוד לפני וכו'. ומעתה, אם באים אנשים ומתהלכים בבית הכנסת כפי שהם מהלכים בשוק, הרי הם ח"ו דוחקים את רגלי השכינה וגורמים לה להסתלק משם ח"ו.

משל למה הדבר דומה, למי שנכנס לבקר את חבירו ופתאום מתחיל לנהל שם את עסקיו; הוא מוציא את פלאפנו ומתקשר לפלוני ולאלמוני... הלא בוודאי יאמר לו בעל הבית: אחד מהשניים, או שאתה יוצא מן הבית או שאני יוצא...

וחבל על דאבדין, שהרי אין כמו תורה ותפילה בבית הכנסת ובבית המדרש ששם השכינה מצויה, והרי מסיבה זו נוסעים למקומות הקדושים, כי המקומות

ושהנכנס לשם יכול להנזק, והרי זה מעין מידה כנגד מידה...

הלב דופק בראותינו דיבורים אלו, וזה מרוב שאנו יכולים להעיד על אמיתותן. והרי יש לנו הרבה כל-כך להשתפר בענין זה, להקפיד להכנס אל בית המדרש באימה וביראה, בלי פלאפונים ובלי פטפוטי סרק, רק כנכנס אל בית המלך, ולא ודוקא בשעת התפילה, אלא בכל עת בגלל עצם היות הבית – מקדש מעט.

אם ראית בית כנסת חרב

וזה לשון ספר חסידים (סימן ט): אם תראה בית של צדיק או בית הכנסת חרב, או רשעים דרים בו (דהיינו שאי-אפשר להתפלל בו), דע שישאל היו דרים בו דרך בזיון. וכן בית המדרש שנוהגים בו קלות ראש, סופו נופל ביד ערלים. דיו לעבד שיהא כרבו, כי לא נהגו נכרים קלות ראש ובזיון בבית ה' עד שנהגו בו ישראל...

אם רואים אנו שהגיעה על כל בית ישראל בכל מקומות מושבותיהם הרעה הזאת, עלינו להתחזק כולנו כאיש אחד בלב אחד, ולקבל על עצמנו בהחלטה נחושה, שכאשר תחזור ותפתחנה דלתות בתי הכנסת, נדע לשמור על קדושתם ולהתהלך בהם כמתהלך בבית המלך.

דוחק רגלי השכינה

עלינו להבין שהקב"ה נתן לנו מתנה שנוכל לדבר אליו ושהוא יענה לנו ויתן לנו את כל צרכינו, ולשם כך ייחד לנו מקום שבו הוא נמצא כדי שלא נצטרך לעלות השמימה לדבר עמו, ומקום זה הוא בבית הכנסת. וזה

מלכי המלכים הקב"ה ולא לדבר מעת בואו עד צאתו שום דבר בטל, ובשעת התפילה אסור אפילו דיבור תורה... **אם תאבו ושמעתם, טוב הארץ תאכלו בזה ובבא, בגשמיות וברוחניות, ונוכה לביאת המשיח במהרה בימינו אמן.**

צריך לזכור שאין הדבר קשה כל-כך, **צריך רק לשנות את ההרגל.** ומי שיעשה כן יהיה ממזכי הרבים, כי ממנו יראו רבים וכן יעשו.

בתי החסידים להועיל ולא לגרוע

עוד נחוץ להוסיף, כי שהגם שבחצרות החסידים נהגו לייחד את בתי הכנסת שלהם עבור אסיפות חברים ועבור עריכת סעודות מצוה וכדומה, ומפני כך קראו לו מתחילת הבניה בשם "קלויז" או "בית החסידים" כדי שיהא מותר לעשות בו דברים שאסורים לעשותם בבית הכנסת, עם כל זה, הרי פשוט וברור שלא באו ח"ו להחליש את היהדות ולבטל את הציווי "ומקדשי תיראו", ולא באו אלא לחזק את היהדות. הגע עצמך! הלא המגיד מטשערנאביל אף הוא ידע מאיכות בתי הכנסת של החסידים, ובכל זאת נתן את הדרכתו כיצד לקיים בהם "ומקדשי תראו".

החסידים היו עובדים את ה' לא רק על-ידי תורה ותפילה, אלא גם על-ידי שבת אחים גם יחד ואכילת סעודת מצוה באהבת

המקודשים, הם המקומות שמוגלים יותר לקבלת התפילות. אבל אם מבטלים את המקומות הקדושים על-ידי שמתעסקים בהם בדברים בטלים, הרי השכינה מסתלקת ואז שר של חוץ לארץ לוקח ח"ו את התפילות ואינן עולות למעלה.

ואכן **הקושי בדבר הוא בתרתי: א. מפני שאנו מושפעים מן הסביבה.** ב. כי גם הקבלה לשמור על קדושת בית הכנסת **צריכה לבוא מצד כל המתפללים, שהרי כך** ראינו מדברי הספר "יסוד האמונה", שגם אם המעט מדברים דיבורים בטלים, הם מזיקים לכלל הציבור.

אם תאבו ושמעתם מטוב הארץ תאכלו

ועל כן **צריכים לקבל כולם כאחד לשמור על קדושת בית הכנסת כפי שהיו שומרים על קדושת בית המקדש, ובוודאי יקבל הקב"ה את הרהורי התשובה שלנו וגעגועי לבנו יעלו לפניו לרצון...**

וזה לשון הרה"ק רבי מרדכי המגיד **מטשערנאביל זיע"א** (בהדרכתיו שבתחילת הספר ליקוטי תורה)⁸: מה מאוד ראוי כל אחד ליבוש ולפחוד בבואו לבית הכנסת או לבית המדרש שנקראים מקדש מעט, ולהכניס תחילה בלבו מורא מקדש כמאמר הכתוב "וממקדשי תיראו", ואחר כך ליכנס אל הקודש פנימה לירא ולפחוד מאימת מלך

⁸ ראה ספר הפנים הנ"ל תחילת הקדמה ב' בזה"ל: אני פי מלך שמר מאן מלכי רבנן הוא אדמו"ר הגה"ק שר התורה מוהר"ר ישכר דוב שליט"א אבד"ק בעלז הייתי בצל קדשו פ' אמור תרס"ט ... אמר לי אשר יתן לי עוד ב' מאמרים לכתוב בהספר מלקוטי תורה מהקדושר' מאטילע טשערנאבלער זיע"ע ... ע"כ כתבתי נוסף ... לקיים מצוה לשמוע דברי חכמים.

אהבה מגולה מהאחד לשני, אבל לא בשביל דיבורי סרק. אפילו בשעת הקידוש לאחר תפילת השבת, יכולים לחזק האחד את השני באמרות שפר מהצדיקים או בסיפורי צדיקים, אבל לא על-ידי דיבורים בטלים. ואם אין לו לאדם דיבורים מעין אלו לשעת אכילת הקוגל, או יישב וידום או יתכבד וייצא מיד לאחר אכילת מנתו...

עבודה רבה היא, אבל אם נפתח פתח כחודו של מחט הקב"ה יפתח לנו פתח כפתחו של אולם, ומי יתן ויתקיים בנו ברכת המגיד מטשערנאביל זי"ע, שנאכל מטוב הארץ בזה ובבא, בגשמיות וברוחניות, ונזכה לביאת המשיח במהרה בימינו אמן.

מרעים כאשר איש את רעהו יעזורו ויאמצו את לבם בעבודת ה', ועל-ידי עריכת שולחנות ועל-ידי סיפור סיפורי צדיקים כדי לאהבה וליראה את ה' גם באופנים אלו, אבל הס מלהזכיר שהותר מחמת כן לעשות בהם שחוק והיתול ולנהל שם את כל העסקים...

והרי השכינה שורה בבית זה, ואם כן אנו צריכים לראות את עצמנו כעומדים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, וכל מה שנוכל לעשות לפני המלך, ומה שלא נוכל לעשות לפני המלך, גם בבית זה לא נוכל לעשותו, ובוודאי שדיבורי פוליטיקה וחדשות העולם מכל הסוגים בבית זה, אסורים בתכלית האיסור... המקום מיועד לעבוד את ה' בחמימות ומתוך

יום שלישי פרשת ויקרא – כ"ח אדר ה'תש"פ

השיבות עשיית השבון הנפש בתקופה זו

יום חדש, כי בהאיר היום החדש כבר יהיה לו יותר קשה לתקן את היום הקודם. ואמנם היות שימות השבוע קשורים זה בזה, יכול האדם על-ידי עשיית תשובה בסוף השבוע להעלות את כל השבוע. וכמו-כן כל החודש נקרא יחידה בפני עצמה ויכולים גם בסוף החודש לתקן את כל החודש, הגם שזה כבר יותר קשה. וכן בסוף השנה צריכים לתקן את כל השנה על זה הדרך.

ובספר הקדוש "בית אהרן" ובעוד מספרי החסידות איתא, שערב ראש חודש ניסן מסוגל גם-כן לתקן את כל השנה בדומה לערב ראש השנה, שהרי בניסן נברא העולם והבריאה מתחדשת אז.

כל בן נבר לא יאכל בו

ובספר "שיח זקנים" (ח"א עמ' שנד) הביא שהגאון רבי מאיר אריק זצ"ל⁹ אמר פעם לתלמידיו: אוהב אני סיפורים שאפשר ללמוד מהם למעשה, ובכך הבה ואספר לכם מעשה שאפשר ללמוד ממנו: אצל הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זיע"א נתארכה פעם עריכת הסדר וכשהגיעו לאכילת האפיקומן כבר היה אחר חצות. כשנשאל לאחר מכן מדוע לא הקפיד לאכול את האפיקומן קודם

זמנים מיוחדים לחשבון הנפש

מפורסם מהקדמונים (עיין של"ה הקדוש חולין תורה אור אות סב) שישנם ארבעה זמנים המסוגלים לתשובה ולחשבון הנפש, הלא הם: כל יום קודם עלותו על יצועו לקראת שינה, ערב שבת קודש, ערב ראש חודש ובשלהי השנה בחודשי הרחמים והסליחות.

ומבואר בספרי החסידות, שצריך האדם לעסוק בחשבון הנפש בארבעה זמנים אלו בלבד, כי אם יהיה עסוק בכל עת בחרטה על מעשיו, יוכל לבוא מזה לידי עצבות ונפילה ח"ו. וכן הביא בספר הקדוש "דברי יואל" משם הרה"ק ה'חווה מלובלין' זיע"א, שהגם שנאמר "וחטאתי לנגדי תמיד", אין הכוונה מבוקר ועד ערב, אלא הכוונה לפעם אחת ביום, ואף זה נקרא תמיד, דוגמת התמיד של בין שחרית והתמיד של בין הערביים, שהיו רק פעם אחת ביום ואעפ"כ נקראו תמיד.

והנה השל"ה שם מרחיב לבאר מדוע נתייחדו ארבעה זמנים אלו, ותמצית דבריו שכל יום הוא אור בפני עצמו, ולכן ראוי לו לאדם שיתקן את הטעון תיקון בטרם יבוא

⁹ גאון ובקי מפורסם מגדולי רבני גאליציע מחסידי טשארטקוב, תלמידים של המהרש"ם מברעזאן ושל רבי יעקב מהרימלוב זצ"ל, שימש ברבנות יאזלאוויץ וטארנא.

מדי, ועל כן ככל שאנו מצפים יותר לביאתו, כך מוכרחים אנו להוסיף יותר בעשיית התשובה.

עוד עלינו לזכור שעוד מעט קט יבוא זמן שהכל יהיה בגלוי ונתגעגע לזמן הזה שבו עדיין היתה לנו בחירה, והרי כך אמרו הצדיקים שהתשובה מרוצה יותר כשיש בחירה. המה דיברו על בעל העבירה שחוזר בתשובה רק לעת זקנותו כאשר תש כוחו, שאין תשובתו באותה מדרגה כמי שחוזר בתשובה כשעדיין כוחו במתניו. אבל כן הוא הדבר גם בזה, כי בוודאי החוזר בתשובה כשהחושך תכסה ארץ ומתייגע להתקרב אל ה', זוכה להארה גדולה בהרבה...

שלא תניע האשפה מעל לראש

הרה"ק רבי יהושע מדז'יקוב זיע"א דיבר פעם בשולחנו הטהור ואמר: פעם הייתי בוועץ וראיתי 'מנקה רחובות' מטאטא את הרחוב. שאלתי אותו: מדוע אתה מטאטא את הרחוב? הלא עוד מעט יבואו אנשים וילכלכוהו! השיב לי הלה: ראבינער! אם לא הייתי מטאטא את הרחוב, היתה האשפה הולכת ונערמת עד שהיתה מעל לראש.

סיים הצדיק: יש והאדם חושב לעצמו: מה יש לי לחזור בתשובה? הלא מכיר אני את עצמי ובוודאי אשוב לאחר מכן לכסלי! ידע האיש שאם לא ינקה את האשפה, בסוף תלך האשפה ותיערם עד שתגיע למעלה מראשו...

עכ"פ זהו הזמן, בפתח השנה החדשה, לקראת הכניסה אל החודש

חצות, השיב: האפיקומן הוא כנגד הקרבן פסח, ובקרבן פסח הלא נאמר 'כל בן נכר לא יאכל בו' ופירש רש"י שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, ואם כן **בוודאי חייבים לחזור בתשובה שלימה קודם אכילת האפיקומן** כדי שלא נהיה בגדר 'כל בן נכר לא יאכל בו', ועד שחוזרים בתשובה, יכולים לפעמים לאחר שעת חצות...

הא לנו ממעשה זה טעם נוסף מדוע **בעת התקרב הפסח הוא זמן תשובה**, כי על ידי החזרה בתשובה בשעה זו, לא נהיה בכלל 'כל בן נכר לא יאכל בו', וממילא נזכה להרגיש בעת אכילת האפיקומן מטעם אכילת הפסח.

ראה עניי ועמלי ושא לכל הטאתי

ובמיוחד נכון הדבר בשנה זו כאשר רבים מאתנו פוקדים אותם יסורים, ולא מיבעי אלו שחלו במחלת הקורונה שבוודאי סובלים יסורים אם מעט אם הרבה ה' ישמרנו, אלא גם אלו שנמצאים בבידוד, וכן אלו שאינו יכולים ללכת לבית הכנסת יש להם מזה יסורים, והרי כן איתא במסכת ערכין (טז, ב), שאפילו מי שהושיט ידו להוציא מטבע אחת ויצאו לו שתיים נחשב לו הדבר ליסורים, ואם כן **בוודאי ראוי לנצל יסורים אלו ולצרף אותם אל עשיית התשובה, ואז בוודאי יועילו לו למרק אותו מעוונותיו.**

הרי כולנו מחכים היום לביאת המשיח ומכוונים יותר בברכת "מצמיח קרן ישועה", אבל ראוי לדעת דברי מהרי"ל (לעשרת ימי תשובה) שיש לחזור בתשובה קודם ביאת המשיח, כי לאחר שיבוא כבר יהיה מאוחר

מבקש מן האדם הוא רק להכנס אל השער...

אחר החשבון הוא חצי פרעון

יתר על כך, הנה בספר "שיח שרפי קודש" (ח"א עמ' רנט) מובא שהרה"ק הרבי ר' בונים מפרשיסחא זיע"א שאל את הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זיע"א האם נכון הוא מה שהוא אומר שאם האדם מכיר ערך עצמו וחשבון נפשו הוא כמו שאומרים העולם בעת שמחשב עם חבירו חשבונותיו ה'חשבון הוא חצי פרעון' (אפ גירעכנט איז האלב באצאלט), והשיב לו הן, סברא הוא, כמו מי שיש לו סחורה לא חוקית מחוץ למדינה [טריפה'נע סחורה], אם המלך מניח החותם שלו על הסחורה נעשה כשר, כמו כן מי שמכיר ערך עצמו כפי מה שהוא באמת נקרא עליו שם מלך מלכי המלכים הקב"ה אשר חותמו אמת ונעשה כשר.

הדברים נפלאים, שהרי כך מנהגו של עולם, שאם הגיע זמנו של אדם לפרוע את חובו והוא מתעלם מן המלוה, יראה זאת המלוה בחומרא רבה. אבל אם יתיישב עם המלוה על שולחן אחד ויאמר: "מכיר אני בכך שאני חייב לך כך וכך ממון וחפץ אני בכל לבי לפרוע אותו, אלא שכעת נקלעתי לקשיים שלא מרצוני", כי אז יתחשב עמו המלוה ויעזור לו לעמוד בפרעונו, אם על-ידי מחילת חלק מהחוב אם על-ידי פיזור החוב לכמה וכמה תשלומים.

ועל זה אמר ה'חזוה' מלובלין זיע"א שכן הוא ממש גם לענין חובותיו של אדם כלפי שמיא, והטעים הדבר במשל למי שרוצה להכניס 'טריפה'נע סחורה' למדינה שאם המלך מניח עליה חותמו היא נעשית

הראשון, לחזור בתשובה שלימה ולנקות את הלכלוך שהצטבר עד עכשיו...

להקל מן המשא הכבד

הנה ה'שרף' מקאצק זיע"א אמר על שיטת רבינו הקדוש שיום הכיפורים מכפר אפילו לשאינם שבים, שטעם הדבר הוא מפני שהקב"ה רוצה שתהיה לכולם האפשרות לחזור בתשובה, לבלתי ידח ממנו נידח, ויודע הוא שאם ישא האדם את כל משא העוונות הכבד על כתפיו, לא יוכל לחזור בתשובה כי המשא הכבד ימחץ אותו לארץ ולא יתן לו לקום ולהתהלך את האלוקים, לכן הוא עושה עמו חסד ומקיל ממנו את המשא ביום הכיפורים, כדי שבאמצע השנה יוכל לחזור בתשובה בקלות.

מדברי ה'שרף' מקאצק נלמד גם לדידן, שאם ננצל את הזמן המסוגל לתשובה לקבל על עצמנו קבלות טובות ולתקן את הדברים הטעונים תיקון, נקל בכך מעלינו את המשא הכבד, וממילא נוכל בעתיד לחזור בתשובה על כל דבר יותר בקלות, אחרי שלא ישבו עלינו כל אותם חובות כבדים שישבו עלינו עד כה.

והאמת שזו היא חשיבותן של קבלות טובות, כי הנה ישאל האדם: מה ענין יש לי לקבל איזו קבלה טובה, והרי מלא אני מכף רגל ועד ראש בדברים הטעונים תיקון, ומה תתן לי ומה תוסיף לי קבלה אחת טובה? אך התשובה היא כי על-ידי שיויריד מעצמו פגם אחד, ממילא יוקל לו גם להלאה לילך מחיל אל חיל, ובוודאי יזכה לסיוע ממרום לתקן גם את כל שאר פגמיו, כי כל מה שהקב"ה

עושה חשבון בנפשו ואינו מתעלם מחובותיו, כבר נחשב לו כתשובה שהרי מתדבק הוא בחותמו של הקב"ה.

עשירותו של יהודי

הרה"ק רבי שמחה בונים מווארקא - אטוואצק זיע"א¹⁰ היה נוהג לקיים בעצמו תמיד את הפסוק 'עבדו את ה' בשמחה' בהידור גדול, והיה נוהג לנגן תמיד לכבוד המקום ולרקוד לפניו בכל עצמותי תאמרנה, וכבר מנו פעם שעות רקידתו ומצאו שרקד שמונה שעות רצופות (!). והיה מידי פעם מוציא מפיו דיבורי קודש באמצע רקידתו וחורז אותם בחרוזים. פעם שמעו אותו אומר באמצע רקידתו: "מיט דעם איז א איד רייך, אז ער גיט זיך נאר איין בויג איז ער שוין גלייך" (בכך היהודי עשיר, במה שהוא רק מתכופף מעט וכבר הוא עומד ישר).

הוי אומר: היהודי בשורשו הוא קדוש וטהור, אלא שעוונותיו מעטפים אותו בלבושים החוצצים בינו לבין קונו, ולכן כשהוא רק מכניע את עצמו מעט ומניח את ידו על מצחו להרהר בתשובה, מיד פנימיותו מבהיקה מתוך הלבושים והוא חוזר ומתחבר אל הקב"ה שחותמו אמת.

קל לשוב בתשובה

הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זיע"א סיפר: קודם מלחמת העולם הראשונה היה המצב הרוחני בכלל ישראל קשה מאוד,

סחורה כשרה. אף כאן מי שאינו מתעלם מחובותיו ואינו מתרץ תירוצים אשר אף הוא עצמו אינו בטוח באמיתותן, אלא נאחז באמת ומתיישב להעלות על הדף מה הוא צריך לתקן בפרוטרוט, הרי הוא נעשה דבוק בזה להקב"ה שחותמו אמת, וכיון שכן נחשב לו כאילו הקב"ה הניח עליו את חותמו ואור התשובה מאיר עליו.

הרי כך אמר החכם (משלי כח, יג): "מכסה פשעיו לא יצליח ומודה ועוזב ירוחם", וכן נהגו בזמן שבית המקדש היה קיים בעת הקרבת הקרבנות להתוודות על הקרבנות, ובעצם הווידי היו העוונות מתכפרים. וכן כתב רבינו בחיי (ויקרא ה, יז) שהדאגה מן החטא היא מזבח כפרה לאדם, כי הדאגה וההתמרמרות נחשבות לו ליסורים וממרים אותו מעוונותיו. ומביא על זה לשון הפסוק בתהלים (לח, יט) "כי עווני אגיד אדאג מחטאתי".

כאשר יהודי מניח את ידו על מצחו

ומה נפלא ביטוי לשונו של הגה"ק ה'דברי יחזקאל' משינאווא זיע"א: "כאשר יהודי רק מניח את ידו על מצחו, כבר נחשב לו כתשובה". הגה"ק משינאווא לא התכוון ח"ו להמעיט בצורך להתייגע בעבודת התשובה, אך התכוון להביע את כוחה של תשובה, שלא יאמר האדם "מה יש לי לעשות חשבון הנפש והלא מכיר אני עצמי ויודע אני שלא יעברו ימים מועטים עד שאשוב להיות מה שהייתי", אלא ידוע ידע שעצם זה שהוא

¹⁰ בן הרה"ק רבי מגדל מווארקא המכונה השותק. עלה לארה"ק פעמיים והתגורר בירושלים ובטבריא ת"ו ושם מנחתו כבוד סמוך לתלמידי הבעשטה"ק זיע"א הטמונים שם.

שהחלו בעצמם להפיץ תורה בישראל, ומרוב אהבתם לתורת ה' הקימו את האתר הנפלא אשר אפשר לשמוע בו מאות אלפי שיעורים בתורה ובמוסר, ואשר עשרות אלפי אנשים בכל קצווי תבל, ואף גם במקומות הנידחים ביותר, כבר זכו להתקרב ליהדות על ידו.

הא לך שכל יהודי בימינו, כשאך מתעורר בו הניצוץ, הוא נדלק מהר מאוד והופך למדורת אש המאירה לכל קצווי תבל, ולכן נחוץ כל-כך לעשות חשבון הנפש בימינו ולקבל על עצמנו איזו קבלה טובה, כי קל מאוד בימינו לשוב בתשובה שלימה על-ידי התעוררות מועטה ואז להאיר פני תבל בכשרונותינו אשר קָנְנוּ ה'.

תשובה מאהבה בימינו

מהגאון מקוֹז'יגלוב זצ"ל (ארץ צבי לסוכות) ראיתי שעל-ידי שהאדם מתעורר לתשובה בשעה שהוא מהלל ומשבח להקב"ה וסופר ומונה את כל החסדים שהוא עושה עמו, הרי הוא עושה בכך תשובה מאהבה וזדונותיו נעשים לו כזכויות. כשראיתי דבר זה השתובב לבי, כי ראיתי עד כמה קרובים אנו בימינו אל התשובה. הקב"ה הנמיך את עצמו למטה מעשרה כדי שהתשובה תהיה בהישג ידינו, וזהו "חכמות בחוץ תרונה", הקב"ה לקח את החכמה ועשה להם אזניים כדי שכל דרדק וכל יהודי נידח יוכל להיאחז בתורה ולשוב ולהתקרב אל ה', רק יעשה מפנה אחד קטן ויעלה לגבהים רמים...

ארגונים שונים של מסכילים וחובבי ציון צצו אז חדשים לבקרים, ורבים מפרחי ישראל הצטרפו אליהם ואיברו את יהדותם. אחד מגדולי הלוחמים אז כנגד ארגונים אלו, היה הרה"ק מציעשינוב זיע"א בנו של הגה"ק ה'דברי יחזקאל' משינאווא זיע"א. קודם הסתלקותו שאל אותו ב"א הרה"ק מקאלאשיץ זיע"א בנימה של דאגה: מה יהיה עם העולם? ענה לו הרה"ק מצעשינוב בזה הלשון: קודם ביאת המשיח ירדו נשמות לעולם אשר לא נצטרך לעבוד עמהם קשה כדי שיחזרו בתשובה, אלא מעצמם תהיה להם משיכה ליהדות.

ואכן כל המשוטט היום בעולם רואה איך יהודים זקנים עם נערים, ואפילו משפחות שלימות, מקבלות בפתע פתאום משיכה ליהדות ומשנות את כל אורחות חייהם עד שנעשים חרדים לדבר ה' ומדקדקים בקלה כבחמורה.

עוד הוסיף אז הרה"ק מצעשינוב: כפי שמאז המצאת החשמל (עלעקטריק) הכל הולך היום במהירות, כן גם התשובה יכולה שתלך במהירות ובלי יגיעה מרובה. והוסיף: היום אין זקוקים לתעניות וסיגופים שהיו זקוקים להם בדורות העבר, כי העולם השתנה, וכמו שכל הדברים נעשים קלים, כך גם התשובה נעשית קלה – היהודי רק מתכופף מעט ומיד הוא עומד ישר, זך ונקי.

כבר סיפרנו בעבר על שני האחים שהקימו את האתר "תורה עני טיים", שהיו רחוקים בתחילה בתכלית הריחוק מתורה ומצוות, ולאחר שהודלק בהם הניצוץ היהודי, התלהטה בקרבם אש להבה עד

חלון תחת חלון

בספר "זרע קודש" (ח"ב נר ה' דחנוכה) מובא משל שיצא מפי קודש הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זיע"א, וזה לשונו: משל לבן כפר שלקח אבן זורק בפלטרין של מלך ושבר את החלון המשובח והמפואר באבנים טובות אשר קבועות בו כמה וכמה מינים לאין שיעור, ולבן כפר אין השגה כלל, ובא לפני המלך ומביא חלון אחר גרוע ממנו ונתנו למלך תחת זה החלון, ומבקש מאתו שימחול לו, והמלך הטוב בחסדו מוחל לו. לוקח המלך זה החלון ומייפהו באבנים טובות ומרגליות ובמלאכות נאות מאוד עד שנעשה כמו החלון הראשון, ואחר-כך הבן-כפר מתחיל להבין הדבר.

אמר הרה"ק מראפשיץ: על דרך זה נוהג יתברך בחסדו עמנו שמקבל בתשובה לפי ערכינו וסולח לנו יתברך הרבה שאין אנו משיגים כלל, ואחר הסליחה פוקח יתברך עיני האדם בכל עת יותר ויותר להבין איך לא עשה עדיין תשובה כראוי, עד שיבוא לבחינת תשובה עילאי...

הא לנו שוב כיסוד האמור, שגם אם האדם חושב שאינו עושה תשובה כראוי, ומה יביא למלך והרי מלוכלך הוא מרוב עוונות ומה תועיל לו תשובתו, יבוא אל המלך ויעשה תשובה כפי יכולתו, והמלך בחסדו יבין ללב, וכיון שיראה את חרדתו ואת רצונו להתקרב לו, בוודאי יקבל את תשובתו.

פנים חדשות באו לכאן

והנה לפעמים יש והאדם מרגיש שבעונו המיט חורבן גדול ובטוח הוא שהוא מעוות לא יוכל לתקון, ועל כן מתייאש הוא מן התשובה. על כך יש להביא מעשה שהיה עם הגאון רבי ברוך בער זצ"ל: כשאביו חלה את חליו האחרון, סבר הגאון שהוא מחוייב מצד מצות כיבוד אב להיות עמו יומם ולילה, ולכן ישב לצד מיטתו עשרים וארבע שעות ביממה, לא עזב אותו לבדו לרגע.

כפי הידוע דבר זה אינו קל, ובדרך כלל אנשים הקרוצים מחומר אינם מסוגלים לשהות שעות רבות כל-כך ליד מיטת אביהם החולה ולטפל בהם ללא הרף, ולכן לוקחים בדרך כלל כמה בנים כל אחד את חלקו בנטל, אבל הגאון לא רצה להחמיץ את המצוה ועל כן לקח את הכל על עצמו. הגיעו הדברים לידי כך, שהגאון מתח את החבל יותר מדי, וכמעט שסיכן את בריאותו. הציע לו בחור אחד מתלמידי ישיבתו להחליפו לילה אחד. הגאון הסכים ובאותו לילה – אביו נפטר.

אפשר לתאר כיצד אדם מן השורה מרגיש במקרה כזה, כאשר כל-כך השקיע יום ולילה בכיבוד אביו, והנה דווקא כשלא היה אצלו, שבק חיים. קל וחומר אצל גאון זה שהיה ידוע ביראתו וחרדתו מדבר עבירה. ואכן הגאון היה שבור כל-כך ממה שנכשל בדבר חמור כזה, עד שלא היה מסוגל להמשיך בשיעוריו.

כשנודע הדבר למרן ה'חפץ חיים' זצ"ל, שלח להזמינו אצלו. בהגיעו אצלו,

וכשנצרך את זאת למה שדובר בתחילה שעל-ידי כניעה אחת כבר נקראים חוזרים בתשובה, הרי לא יעלה במחשבתנו לוותר על זה, שהרי יכולים אנו לעשות חשבון נפש אחד, להניח את ידינו על מצחנו, ועל ידי זה ניעשה לאנשים חדשים.

אין לנו על מי להישען

ראיתי לבעל "מכתב מאלהו" שכתב על מה שאמרו חז"ל "אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב", כי לכאורה הדבר תמוה איך יתכן שדור שכולו חייב עדיף על דור שחציו זכאי וחציו חייב, אך הביאור הוא, כי כשהוא מעורב טוב ורע, מרגיש האנשים שהטוב מכפר על הרע וזה מערמומיות הנחש כדי להרחיק מן התשובה. מה שאין כן בדור שכולו חייב שאז הם מרגישים שאין להם להישען אלא על אביהם שבשמים אשר יחתור להם חתירה מתחת כסא כבודו להחזירם בתשובה שלימה. וזוהי ההכנה לביאת המשיח, שירגיש האדם שהוא בעצמו אין לו כוח לשוב בתשובה שלימה, אך אם יעשה אפילו מאמץ קטן, הקב"ה יקרבנו אליו ויביא אותו לתשובה עילאי.

תפס את ידו והחזיק אותה במשך כמחצית השעה ותוך כדי אמר וחזר ואמר עשרות פעמים: תשובה אין פירושה רק שמתכפרים העוונות, אלא תשובה משנה את האדם להיות אדם חדש, וכיון שנעשית לאדם חדש, אין בך שום רושם מן החטא.

דברי החפץ חיים חלחלו בלבו עד שהתחיל הגאון רבי ברוך בער לצעוק: "אני מרגיש את עצמי כאדם חדש, אני מרגיש את עצמי כאדם חדש", וכך הלך לו לביתו שמח וטוב לב.

כעבור כמה שנים בראש השנה לאחר תפילת שחרית, אמר הגאון לתלמידיו: "היום באמצע שמו"ע ה'חפץ חיים' הציל אותי". הבינו התלמידים ששוב עלו לו המחשבות במוחו: מה יהיה? איך אוכל לתקן מה שזולתי במצות כיבוד אב? ואז נזכר בדברי החפץ חיים שהתשובה הופכת את האדם לאדם חדש ולא נותר בו שום רושם מן החטא, והגם שאין דבר זה נתפס בשכל, מכל מקום כן הוא שהרי התשובה נבראה קודם בריאת העולם והיא למעלה מן העולם ולמעלה מן השכל.

מדור שבת קודש – צפרא דשבתא בבואו מאדום חמוץ בגדים

הגלות האחרונה

זבח לו בעיר בצרה שבאדום, וטבח יעשה שם ברשעים). וְיָזוּ נֶצְחָם מִלְבוּשָׁיו לְהֶאָדָם (דמם יתזו על מלבושיו של הקב"ה להאדימם). בְּכַחוּ הַגְדוּל יִבְצֵר רוּחַ נְגִידִים (בכוחו הגדול של הקב"ה יכרית את הרוח משרו של אדם ומהאומה). הִנֵּה בְרוּחוֹ הַקָּשָׁה בְּיוֹם קָדִים (הוא יפיח אותם מן העולם ברוחו העזה הדומה לרוח מזרחית).

ויסוד זה ממש מבואר בזוה"ק, וזה לשון הזוהר (אמור פט, א): רַבִּי אֲבָא פְתַח, מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם חָמוּץ בְּגָדִים מִבְּצֻרָה וְגו' (ישעיה סג, א), מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם, וְמִן קוּב"ה לְלִבְשָׁא לְבוּשֵׁי נוֹקְמָא עַל אֲדוּם, דְּאֲחִיבוּ בֵּיתֵיהּ, וְאִקְדוּ הֵיכְלֵיהּ, וְנָלוּ לְכַנְסַת יִשְׂרָאֵל בִּינֵי עַמְמֵיָא. וְלִמְעַבְדַּ לְהוֹן נִקְמַת עַלְמִין, עַד דְּיִשְׁתַּכְחוּן כָּל טוּרִין מְטוּרֵי עַלְמָא, מְלִיִן מְקַטוּלֵי עַמִּין, וְלִמְקַרֵי לְכָל עוֹפָא דְשִׁמְיָא עֲלֵיהּ, וְכָל חֵינוּת בְּרָא תְזַנּוּן מִנֵּיְהוּ תְרִיסָר יְרָחֵי, וְעוֹפָא דְשִׁמְיָא שָׁבַע שָׁנִין, עַד דְּלֹא תִסְפַּל אַרְעָא נִיוּלָא דִידְהוּ. הַה"ד (שם לד, ו), כִּי זָבַח לֵה' בְּבִצְרָה וְטָבַח גְּדוּל בְּאֶרֶץ אֲדוּם, עַד דְּאֵינוּן לְבוּשֵׁין יִסְתַּבּוּן, הַה"ד (שם סג, ג) וְכָל מִלְבוּשֵׁי אֲגָאֲלָתֵי.

חמוץ בגדים מבצרה, בגין דמינה

בשיעור הקודם למדנו את פירוש הפיוט "ברוך ה' יום יום" וראינו שהוא עוסק בארבע הגלויות של בני ישראל, ושהקב"ה נמצא עם בני ישראל בגלויותיהם – ישיב לא נאמר כי אם ושב וקייץ.

כעת נעסוק בענין הגלות הרביעית, היא זו הגלות האחרונה אשר עדיין אנו נמצאים בה. הפיוט אומר: נִסְגַּרְתִּי לְאֲדוּם בְּיַד רְעֵי מְדִנִי (נסגרנו בידי אחינו – בני אדום - שעושים לנו רעה ובאים אלינו בריב ומדנים). שִׁבְכָל יוֹם מִמְלָאִים כְּרִסִּים מְעַדִּי (והם מפטמים עצמם במעדנים שנוטלים מישראל על-ידי מיסים וארנונות). עֲזַרְתוּ עִמִּי לְסִמוּךְ אֶת אֲדִנִי (אף בגלות הזאת הקב"ה אתנו וסומך את האדנים שעליהם אנו עומדים). וְלֹא נִשְׁתַּמֵּי כָּל יְמֵי עַדִּי (הוא לא נטש אותנו כל ימי הגלות¹¹). כִּי לֹא יִזְנַח לְעוֹלָם ה' (כי אף פעם לא יזנח אותנו).

נקמה באיטליה של אדום

וכאן עובר הפיוט אל אופן הגאולה בעת קץ: בָּבֹאוּ מֵאֲדוּם חָמוּץ בְּגָדִים (הקב"ה יופיע אז מאדום ובגדיו צבועים באדום כביכול). זָבַח לוֹ בְּבִצְרָה וְטָבַח לוֹ בְּבוּגְדִים

¹¹ כינוי לזמן גלות אדום על-פי הקץ הכתוב בחלום דניאל (ז, כה): ויתיהבון בידה [ביד המלכות הרביעית] – אדום] עד עידן ועידנין ופלא עידן.

הרוצח, שלא נח נפש הנרצח מהממשלה אשר משל עליו הרוצח עד שיבוא קרובו ויעשה ברוצח הנקמה, ולכן נקרא גואל הדם, שגואל את הנפש של הנרצח ומשקיט אותה, ובזה יש גאולה לנפש הנרצח. וכן עתיד הקב"ה אשר הוא קרוב לנו, כמו שנאמר (ואתחנן ד, ז): כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו וגו', לנקום ביצר הרע (שהוא קליפת אדום), ובזה תהיה הגאולה לישראל במהרה בימינו.

הוספה נפלאה לכך מוצאים אנו בספרים בביאור הסדר שקבע הקב"ה להקדים מצות מחיית עמלק למצות בניין בית המקדש (סנהדרין כ, א), כי כשרוצים לבנות בית לה' ולהביא את שכינתו לזה העולם, מוכרח הוא שיימחה שמו של עמלק. כמו שכתוב (בשלח יז, טז) כי יד על כס יי-ה מלחמה לה' בעמלק, ודרשו חז"ל נשבע הקב"ה שאין הכסא שלם ואין השם שלם עד שימחה זרעו של עמלק, כלומר גילוי מלכותו של הקב"ה בעולם – בנין ביהמ"ק תלוי במחיית עמלק. ולכשנתבונן נראה¹² שכל פעם קודם בניית בית המקדש ישנה מחיית עמלק, קודם בניית הבית הראשון נצטווה שאול "לך והכית את עמלק והחרמת" (ש"א טו, ג), קודם בניית הבית השני היתה מחיית המן ובניו, וקודם בניית הבית השלישי במהרה בימינו תהיה שוב מחיית עמלק שהוא מזרע עשו, כי זבח לו בבצרה וטבח לו בכוגדים.

נפקו אוכלוסין דעלמא, לחיילא על ירושלים, ואינון שרו לאוקרא היכלא, ובני אדום מפגרין שורין, ורמו אבני יסודא, הה"ד (תהילים קלז, ז) זכור ה' לבני אדום וגו', האומרים ערו ערו עד היסוד בה.

ותרגומו: עתיד הקדוש ברוך הוא להתלבש בלבושי נקם על אדום, על שהחריבו ביתו, ושרפו היכלו, והגלו לכנסת ישראל בין העמים, ויעשה להם נקמת עולמים, עד שימצאו כל הרים מהרי העולם מלאים מהרוגי העמים, ויקרא כל עוף השמים עליהם לאכול מפגריהם, וכל חיות השדה יזונו מהם י"ב חדשים, ועוף השמים שבע שנים, עד שלא תסכול הארץ הניווול שלהם. זהו שכתוב (ישעיה לד, ו) כי זבח לה' בבצרה וטבח גדול בארץ אדום, עד שלבושי נקם האלו יטמאו מן ההרוגים, זהו שכתוב (שם סג, ג) וכל מלבושי אגאלתי.

חמוץ בגדים מבצרה: משום שמבצרה יצאו גדודי העולם לצבוא על ירושלים, והם התחילו לשרוף את ההיכל, ובני אדום מהרסים החומות, ועקרו אבני היסוד. זהו שכתוב (תהילים קלז, ז) זכור ה' לבני אדום וגו' האומרים ערו ערו עד היסוד בה.

גואל הדם הוא ימית את הרוצח

כתוב בספר 'ליקוטי הרי"ם' (פרשת מסעי): איתא בזמירות לשבת קודש "בבוא מאדום חמוץ בגדים, זבח לו בבצרה וטבח לו בבוגדים", שגאולה אחרונה תהיה כמו גואל הדם, שגואל הדם הוא ימית את

¹²ראה 'ערות דבש' דרוש יז.

ביטול קליפת עמלק

הוא להציל את עצמו מידי הקב"ה שהוא גואל הדם, על-ידי שילך לעיר מקלט, ויחשוב שהעיר בצרה נחשבת כבצר שהיא עיר מקלט מעבר לירדן). **וּמִלֶּאֱפֶדָּם בְּתוֹכָהּ יִצְעַר** (ויחשוב שגם המלאך יכול להציל את עצמו בעיר מקלט). **וּמִזֵּיד פְּשׁוֹנָה בְּמִקְלָט יִצְעַר** (ויחשוב שגם המזיד יכול להציל את עצמו בעיר מקלט¹⁶). **אֲהָבוּ אֶת ה' כָּל חֲסִידָיו אֲמוּנִים נֹצֵר** (אהבו את הקב"ה כל חסידיו שהרי הוא שומר ומגין על המאמינים בו).

יחשוב לו בבצרה תקלוט כבצר

והנה בביאור הטעות הראשונה איתא מה'חידושי הרי"ם' וכן הוא ב'שפת אמת' (וישב תרס"ד), בהקדים לבאר עניינו של עיר מקלט. הנה כאשר האדם רוצח נפש¹⁷, אין לו יותר מקום בעולם, וכמו שנאמר (מסעי לה, לג): "ולארץ לא יכופר לדם אשר שופך בה כי אם בדם שופכו". אולם אם הוא עצמו מכיר בכך ואינו מוצא לעצמו שום מקום

וכבר כתבו הספרים¹³ שבין י"ד אדר ניסן כאשר מבערים החמץ הרומז ליצר הרע ולס"מ שרו של עשו, אז הוא הגמר של המחייה, ואז נעשה העולם ראוי לגאולה השלמה¹⁴. ועכ"פ זהו כוונת הפייטן בפיוטו שיימחה זכר עמלק ואז תבוא הגאולה במהרה בימינו אמן. ופשוט וברור כמו שכתוב בכל הספרים¹⁵, שקליפת עמלק היא זו הגורמת לקרירות בלבות בני אדם על כל תוצאתיה, ושעל מנת שתבוא הגאולה וייבנה בית המקדש, מוכרחת קליפה זו להתבטל.

טעויותיו של אדום

וכעת נעבור להמשך הפיוט: **יָאֲתוּ פִי כֵן אֲדָמִי הַעֹצֵר** (כשהשר של אדום העוצר אותנו בגלות, רואה שהקב"ה בא עליו לעונשו). **יִחְשׁוּב לוֹ בְּבִצְרָה תְּקַלֵּט כְּבָצֵר** (יחשוב שהגם שהוא רוצח, כפי שנתבאר לעיל מה'חידושי הרי"ם', עם כל זה יכול

¹³ ראה 'בני יששכר' חודש אדר מאמר ד אות י ע"פ דברי הזוה"ק (תיקון"ז דף נא, א. רעייא מהימנא פנחס רמט, א).

¹⁴ ראה דברי מרן החיד"א ז"ל בספרו 'כסא רחמים' על 'מסכת סופרים' פרק כא בכונת הדברים על פי דברי החסד לאברהם (מעין שני נהר נ"ז) כי ברוב חסדיו ית' בכל שנה ל' יום קודם לפסח מוציא נפשות ישראל שנטמעו בקליפות חלק א' בכל לילה עד שבלייל פסח כבר הם כל נפשות ישראל חוץ מסט"א. ודברי ה'מעשה רוקח' פסחים. וראה עוד בבני יששכר (שם).

¹⁵ ראה 'תשואות חן' דרוש לפרשת זכור, 'בית אהרן' שבת זכור, 'דברי בינה' תצהה בשם ה'חוזה מלובלין' זי"ע.

¹⁶ מיוסד על דברי הגמרא במסכת מכות (יב, א): אמר ריש לקיש: שלש טעיות עתיד שרו של רומי לטעות, דכתיב: מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה, טועה שאינה קולטת אלא בצר, והוא גולה לבצרה; טועה שאינה קולטת אלא שוגג, והוא מזיד היה; טועה שאינה קולטת אלא אדם, והוא מלאך הוא.

ועיין שם במהרש"א שיש גורסים "שתי טעויות" ולא "שלוש טעויות", כי שתי הטעויות האחרונות אחת הן, כי המלאך אינו יכול להיות שוגג אלא מזיד.

¹⁷ וכעין זה הוא בכל חוטא.

ישראל באמת יכול להפוך גם מזיד לשוגג, כי השב מאהבה זדונות נעשות לו זכויות, וזו תהיה טעותו של אדם, שיחשוב שגם הוא יכול להפוך את זדונותיו לזכויות, אבל האמת היא שאינו כן, אלא אדרבא, באומות העולם גם שוגג נחשב כמזיד.

וזה לשון ה"אמרי אמת" (פרשת ויצא): ישראל אין להם חטא בעצם, ויכולין לתקן כל הפגמים ולעשות מזדונות זכיות על ידי תשובה מאהבה (יומא פו, ב), אבל באומות אפילו שוגג נחשב להם כמזיד.

ומלאך כאדם בתוכה ינצר

ולענין הטעות השלישית שיחשוב שמלאך פאָדעם פּתוּכָה ינצר, מבאר מהרש"א (מכות יב, א) שאין עיקר הטעות מפני שהוא מלאך ולא אדם, אלא מפני שהוא הרג את בני ישראל בכללותם ולכן גואל הדם שלו הוא הקב"ה ולא בשר ודם, ואם כן אין עיר המקלט קולטת אותו. ובלשונו: הכי קאמר, שאינה קולטת אלא אדם שינצל שם מפני גואל הדם, ולא מלאך שהרג ישראל, והרי גואל הדם שלהם הוא הקדוש ברוך הוא כדאמרינן במדרשות ואין מקום קולט להציל ממנו כי מלוא כל הארץ כבודו.

אמנם כן, כל זה יסוד גדול הוא בעבודה כמבואר בספרים, והוא שידע האדם שלעולם אינו נדחה מפני הקב"ה, ולעולם ימציא לו הקב"ה מקום לקרבו אליו, כל שיבוא בשפלות והכנעה ויבין שהוא עצמו אינו יכול להסתדר בשום פנים ואופן.

אהבו את ה' כל חסידיו אמונים נוצר

וזהו מה שמסיים הפייטן: "אָהָבוּ אֶת

בעולם מחמת חטאו, אזי הוא מגיע למדרגה גדולה של תשובה, ואז השי"ת ממציא לו מקום כאמור (משפטים כא, יג): ושמתי לך מקום. ולכן נקראת העיר מקלט בשם "בצר" מלשון ביצור ותוקף. ולעומת כן, אם אין האדם מגיע להכרה זו שהוא עצמו אין לו מקום, אלא מתבצר בעמדתו בסברו שיש לו מקום מצד עצמו ושהוא יכול להסתדר בכוחותיו העצמיים (כפי שמרומז בתיבת בצרה), אזי אין העיר מקלט יכול לקולטו.

זו תהיה טעותו של שרו של אדם: כשבן ישראל שהרג בשוגג גולה לעיר מקלט, הוא חושב לעצמו: אוי לי ואוי לנפשי, כי אם נקלע לידי רציחה בשוגג, ודאי הוא שהתרחקתי מהקב"ה (וכמו שכתבו הספרים שגם הנכשל בשוגג, נפגם נפשו ונתרחק ממקורה כמו שרואים מזה שהוא חייב קרבן), ואז הוא נכנס לעיר מקלט מתוך ידיעה שזהו המקום שהקב"ה המציא לו ברוב רחמיו הגם שמן הדין לא היה צריך להשאר בין החיים.

אך שרו של אדם לא יבין את כל זה, אלא יחשוב בבוא עת משפט שהוא יכול להתבצר באחת הערים ולברוח מידו הגדולה של הקב"ה, ועל כן לא יועיל לו מאומה והקב"ה יעשה בו טבח.

ומוזיד בשוגג במקלט יעצר

ולענין הטעות השנייה, שיחשוב שמזיד פשוטו כמקלט יעצר, הנה לפי הפשט הטעות ברורה, כי ערי המקלט נתנו רק להורגים בשוגג ולא להורגים במזיד.

אולם ב"אמרי אמת", ביאר שאיש

שיהיו בני אמונה ויקוו אליו, נוצר מלשון "נוצר תאנה" שהוא ענין ציפוי וקיווי להשלים הדבר.

וזה לשון קדשו בתוך הדברים: כי אמונים נוצר ה', שהשי"ת מצפה לזה שיהיו אמונים בעולם, ועל ידי זה יהיה לו מקום להשפיע חסדו וטובו יתברך כשיהיה כלי לקבל ויהיה נשלם תכלית מכוון הבריאה. והוא ענין נוצר חסד, שהשי"ת כביכול מצפה למצוא מקום להשפיע חסדו יתברך.

ה' קל חסידיו אמונים נוצר, דהיינו שהקב"ה שומר על בני ישראל שלא ינזקו בשעה שהוא מעניש את אדם.

אולם הרה"ק רבי יהודה לייב איגר מלובלין זיע"א (אמרי אמת שמות תרל"א) פירש בעוד ענין אחר, שתיבת "נוצר" נסוב על בני ישראל, והיינו כי הקב"ה רוצה להשפיע טובה לבני ישראל שהרי לתכלית זו ברא את העולם, אך כדי שיגיע אליהם השפע זקוק הוא שיהיו "אמונים נוצר", דהיינו

הרה"ק רבי יצחק מאיר ב"ר ישראל החידושי הרי"ם זיע"א

נסתלק לגנוי מרומים ביום כ"ג אדר תרכ"ו

סלקא דעתך אמינא

אשכבתיה דרבי

כעת נביא כמה דיבורי קודש שנאמרו
על-ידי החידושי הרי"ם.

הנה ידוע מה שיצא מפי הרמ"ע
מפאנו ז"ל שגם 'הוה אמינא' של הגמרא
הוא תורת אמת ועל כן יש ללמדו ולעסוק בו
כמו מסקנת הגמרא ממש, והרי זה דומה
לשתי שיטות של תנאים ואמוראים שהגם
שנפסקה ההלכה כאחת מהן, עם כל זה דברי
שניהם הם דברי אלוקים חיים, וכמו שאמרו
חז"ל "אלו ואלו דברי אלוקים חיים".

וכתב על זה הגאון מקוזיגלוב זצ"ל
בספרו "ארץ צבי" (ח"ב עמ' רעז): ובשם
הגאון הקדוש ה'חידושי הרי"ם זצ"ל שמעתי
שהגיד דבגלות עיקר קיומנו הוא מהסלקא
דעתך שבש"ס, דכל הגלות הוא רק סלקא
דעתך, דלמסקנא תהיה גאולה.

אהבת הנותן ולא אהבת המתנה

בספר "דברי בינה" (פרשת ואתחנן)
להרה"ק רבי יצחק יעקב מביאלא זיע"א (אף
הוא בעל ההילולא) איתא על הפסוק
"ואהבת את ה' אלוקיך": האהבה צריכה
להיות כמו ששמעתי בשם הרה"ק מגור ז"ל
על הגמרא (ברכות כ, ב): אמרו מלאכי
השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של

הסתלקותו של צדיק היתה ביום
השבת קודש פרשת פרה, בשעת רעווא
דרעווין. היו אז אצלו כמה חסידים מלובלין,
וכשחזרו לאחר מכן לעירם, חקר אותם
הרה"ק רבי יהודה לייב איגר מלובלין זיע"א
על אודות פרטי ההסתלקות, ואחר ביקש
מהם שיאמרו לו את שעת ההסתלקות
המדוייקת, וכשמסרו לו את השעה
המדוייקת, ביקש מממשו שיאמר לו מתי
בדיוק קראו פרשת פרה כאן בלובלין (אשר)
כפי הידוע היו עושים הכנות רבות
ומתפללים באיחור רב כאשר 'קריאת
התורה' היתה לקראת דמדומי חמה), ואכן
נודע הדבר, שבאותה שעה ממש שקראו
פרשת פרה נסתלק החידושי הרי"ם.

לנוכח תמיהת הנוכחים, הסביר
הרה"ק: לפני שנים הרבה, בהיותי בקאצק,
דיבר עמי ה'חידושי הרי"ם' על גודל מעלת
הצדיק המסתלק בפרשת פרה, ומעולם לא
הבנתי מדוע ראה לנכון להודיע דבר זה לי
בדווקא, אבל עכשיו עלה בדעתי לומר
שנתכוון לקריאת פרשת פרה שלי, ועל כן
ביקשתי לברר עם באמת נסתלק בשעת
קריאת פרשת פרה שלי.

בזה מה ענין לכאן אני ה'. ויש לומר על-פי דרכנו, כי התורה אמרה ואהבת לרעך כמוך, ולפעמים הרי אי-אפשר לאהוב אותו מחמת שנדמה בעיניך שהוא שפל ובזוי וכדומה במידות רעות לפי עיניך ועצת היצר הרע, לזה תאמר לו ליצר הרע: הלא אני ה'. היינו שיתבונן שיש בו כוח השי"ת, ואם אנו רואים למשל חפץ המלך שמונח באשפה, אדרכה אתה צריך להדר אותו ולייפותו מחמת כי אתה אוהב את המלך, ולכן צריך אתה לאהוב חפציו גם-כן אולי ואולי תוכל לתקנו מחמת אהבת השי"ת, וזהו ואהבת לרעך כמוך אני ה', מחמת אהבת השי"ת.

בעל תשובה על-ידי אכילה

פעם ביקש ה'חידושי הרי"ם' מחסיד אחד שיאמר לו דבר מה ששמע מהרה"ק מקאצק זיע"א. אמר לו ששמע ממנו שהוא מתפלא איתכן שאין היהודי נעשה בעל תשובה וירא שמים מברכת המזון, והלא ברכת המזון תוקנה על-ידי אברהם אבינו בהכניסו על ידי זה רבים תחת כנפי השכינה, ואם כן הדין נותן שהיא תעורר גם את לבות בני ישראל בתשובה.

ענה ה'חידושי הרי"ם' לאותו חסיד: הרבי מקאצק דיבר כ'גוטער יוד', אך אני אומר לך שאני מתפלא איך אין היהודי נעשה בעל תשובה וירא שמים מן האכילה עצמה, והלא כן כתיב "ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו".

הנה כוונת קדשו של החידושי הרי"ם צריכה פשר, אך לפי דיבורו הקודם היא מובנת הפלא ופלא, כשהאדם אוכל אפילו מעט ומתבונן במחשבתו מי נתן לו אוכל זה,

עולם, כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד, והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב: ישא ה' פניו אליך! אמר להם: וכי לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה: ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, והם מדקדקים [על] עצמם עד כזית ועד כביצה?!

והקשה (החידושי הרי"ם): וכי משום זה ישא להם פנים? והמתיק הדבר על-פי משל כמו שאנו רואין בסדר העולם אם אדם חשוב נותן לאדם מתנה אפילו דבר קטן הוא חביב אצלו מאוד, ומהו החביבות? לא החפץ כי הוא דבר קטן אצלו, רק החביבות היא שזכה שאדם גדול כזה נתן לו חפץ. כך האכילה בעצמה אין חשובה (כלומר אכילת כזית), רק כמו שכתוב 'ואכלת ושבעת', רק איש ישראל אפילו אם אוכל כזית וכביצה מיישב עצמו מי נתן לו זאת, ואפילו אם דבר קטן הוא אצלו, אבל ממי זכה זאת, הלא מהשי"ת! ולכן מברך אותו גם על זה. ולכן כדאי הם ישראל גם כן לישא להם פנים (פירוש במה שהם מרגישים את קרבת האלוקים עד שהם שמחים בכל דבר קטן שהוא נותן להם, הם מעוררים את אהבת ה' אליהם עד שהוא נושא להם פנים).

ומסיים הרה"ק מביאלא: וזהו 'ואהבת', כל האהבות צריכות להיות מן ה' אלוקיך, שלא תאהוב הדבר בעצמו, רק ה' אלוקיך, שיהיה חביב אצלך הדבר מחמת שהוא מן ה' אלוקיך, שהשי"ת נתן לך זאת.

אהבת כל אחד מישראל

והוסיף שם עוד דבר נחמד: וזהו ואהבת לרעך כמוך אני ה', רבים נתחבטו

מקוֹז'יגלוב בשם ה'חידושי הרי"ם', וזה לשונו: הגיד הרה"ק הרי"ם זצ"ל דכל זיווג של בר ישראל בא באמצעות ניסים, וראיה דאליעזר עבד אברהם בלכתו לקחת אשה ליצחק קפצה לו הארץ, ולמה הוצרך לזה? אך הוא רמז לדורות שכל זיווג הוא בנס.

הרי לבו מתמלא מיד אהבה גדולה על כי הקב"ה שהוא מלך מלכי המלכים, נתן לו מתנה, ומאהבה זו יכול הוא להפוך לבעל תשובה גמור.

זיווגן של ישראל

עוד נביא דבר אחד שכתב הגאון

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי יעקב יוסף בהרה"ק רבי דוד מסקווירא

זיע"א

נסתלק לגנוי מרומים ביום ב' ניסן ה'תשכ"ח

בעקבות אבותיו הקדושים

הרבה עובדות וסיפורים ישנם מצדיק נשגב זה, אך יותר ראוי לשים כעת לבנו אל מהלך חייו ועבודת קדשו, כי הרבה יש ללמוד מהם. ונקדים: הבעש"ט הלא גילה לנו, שהעיקר מה שיש לו ליהודי לעבוד במשך כל ימי חייו, הוא לשים על זכרונו בכל רגע ורגע שיש מנהיג לבירה ולהיות דבוק בו.

אכן תלמידי הבעש"ט סללו כמה דרכים איך להגיע לדביקות זו, ולדוגמא, בעל התניא זיע"א סלל דרך של מוח שליט על הלב על-ידי ריבוי של לימוד שכלי, ולעומתו היו מתלמידי הבעש"ט סללו דרכים אחרות עד שהיו מהם שאפילו התנגדו לריבוי הלימוד השכלי.

ודרכם הסלולה של בית טשערנאביל היתה להתנתק כמה שיותר מן התאוות החומריות, ונימוקם עמם, שבהיות הנשמה חלק אל-ה-ממעל, מעצם טבעה היא דבוקה בבוראה, אלא שמאז החטא הקדמוני נכנסה זוהמא לגוף אשר היא זו שחוצצת בין האדם לבוראו, וזאת על-ידי שהיא מושכת אותו לתאוות גשמיות, עד שאפילו כשהוא עוסק בדברים המותרים, כגון למשל באכילה, היא

גורמת לו להתחבר אל החלקים הגשמיים שבהם ולא אל הרוחניים, ולכן כאשר יִזְהַר האדם שלא ללכת אחר הדברים הגשמיים, ממילא תשאר נשמתו בטהרתה ותהיה דבוקה בה, וכן אמרו בטשערנאביל, שהעיקר הוא שלא לקלקל.

ואכן מסיבה זו היו נוהגים צדיקי טשערנאביל לסגף עצמם הרבה ואף היו מתענים הרבה וממעטים באכילתם, כי ידעו שככל שמרבים לגרד מן הגוף, כך מוסיפה הנשמה להאיר. והגם שדרך הצומות והסיגופים נכונה רק לצדיקים, כי דווקא אותם אין התעניות והסיגופים מבטלים מעבודת הקודש, מה שאין כן לאנשים הפשוטים, וכמו שכבר הודיע הבעש"ט שלאנשים הפשוטים אין מהלך זה נכון, עם כל זה הזהירות שלא להתגשם בעת האכילה, נכונה לכל אחד ואחד ואף גם לאנשים הפשוטים, וכמו שהיה רגיל על לשונם של צדיקי טשערנאביל: "מ'זאל נישט נאך געבין דעם גוף".

כל ימי הייתי מתחרט על הכוונ

השניה

וכך מסופר על האי צדיקא ופרישא: בשנות הזעם, כאשר דם ואש היו משמשים

עוד מילדותו הקפיד באכלו בשר עוף, לאכול רק את החלקים הקשים, כגון החזה, ולא את החלקים הרכים כגון השוק והכרעיים, וזאת בגלל שפעם ביקש אחד מן החלקים הרכים והרגיש בכך שהוא הולך אחר תאוות הגוף.

ולבי חלל בקרבי

הגה"צ רבי שלום משאץ זיע"א התבטא פעם על הרבי מסקווירא, שהרג את היצר הרע של אכילה ושתיה. הלא כן ידוע שגם כשהיה אוכל, היה מולח הרבה את המאכלים כדי שלא יהנה מטעם המאכל...

כשהצדיק הגיע לאחר המלחמה לאנטווערפן, הביא אותו הגה"צ רבי יוסף מפאפא זיע"א לישיבתו והראה לו כי מקום האוכל של התלמידים הוא למעלה (בקומה העליונה). הגיב הצדיק במין פשטות: הן ודאי, אם יושבים ולומדים כל היום, ודאי הוא שמקום האכילה גבוה בהרבה...

חומרות שלא על השבון הזולת

מסיבה זו, היה מחמיר מאוד בכשרות המאכלים, וכשהיה נודע לו על איזה פקפוק או חשש פקפוק בכשרותו של מאכל, היה נמנע מלאכלו בלי שום קושי, כי גופו כבר לא היה תאב כלל לאכילה ושתיה מרוב הזדככותו, וכל מה שהיה אוכל לא היה אלא כדי להעלות ניצוצות.

בעירובויא, הנאצים ימ"ש דחסו אלפי יהודים לתוך קרונות, ואפילו כמה ימים. אף צדיק זה היה ברכבת כזו, ובקרונ אתו הכניסו יותר ממאה ועשרים איש, סתמו כל סדק שהיה מכניס קצת אויר, וברשעותם כי רבה עוד הדליקו אש לחמם את הקרון, והאריכו נסיעה בת חצי שעה - מיאסי לפאדעלוי - לשש שעות. ואסתייע מילתא שבמקום שכיבתו היה איזה סדק צר שחדר בעדו מעט אוויר, וכך הוא נותר בין החיים גם לאחר זמן רב.

כשהרכבת עצרה והדלתות נפתחו, נפלטו החוצה גופות רבים של אנשים שלא שרדו את הנסיעה הארוכה ונפחו את נשמתם הי"ד¹⁸. הצדיק ירד תשוש וחבול בגוף ובנפש, והנה הושיט לעברו אחד שכבר המתין לבואו - כוס מים. הצדיק נטל את הכוס, בירך ושתה. הלה הושיט לו כוס נוספת, וגם אותה שתה הצדיק. וכל ימיו היה הצדיק מצטער על הכוס השניה ששתה, וכך היה אומר: הכוס הראשונה אמנם היתה הכרחית לכדי חיי, אבל השניה חוששני שהיתה מיותרת...

הנוכל אי פעם להשיג מדרגה זו? הלא אנשים שמצאו אז מים, שתו הרבה יותר מים כדי להשלים את החסר הגדול בגופם. אך צדיק זה גם בתוך הגיהנום נזהר היה 'נישט נאך צו געבין פאר זיין גוף', עד שכל ימיו היה מתחרט על הכוס המיותרת ששתה¹⁹.

¹⁸ מהקרונ של אותו צדיק שרדו רק שמונה נפשות הי"י.

¹⁹ לפי המסופר היה נזהר בימים כתיקונם שלא לשתות מים צלולים, כי אם מים שנתבשלו, חסידיים הסבירו לאור דברי מהר"ח ויטאל ז"ל שהמים הם מקור התאוה.

עצמו ינגב ואף יביא מים חדשים לנטילה...

פעם אמר חכם אחד: סימנו של 'ערליכער איד' הוא, שאינו אוכל ואינו ישן ואינו בא לכלל כעס. לא לאכול ולא לישון אינה חכמה גדולה, אבל להשאר למרות חוסר האכילה והשינה בישוב הדעת ובשמחה, זוהי החכמה. ואכן זו היתה דרכו של צדיק זה, לא אכל ולא ישן ואעפ"כ נשאר במלוא ישוב הדעת.

ואנכי תולעת ולא איש

האדמו"ר מרחמסטריווקא-ארה"ב
שליט"א ציין לזה מעשה שחזו עיניו בהשתתפו פעם באיזו שמחה. בשולחן המזרח ישבו כמה וכמה גדולים וצדיקים, והנה כשחילקו את הבשר, קם לפתע אחד מיושבי המזרח, ניגש אל המחלקים ושאל בקול רם: מאיזו שחיטה זו? היה שם גם הרה"ק רבי שמעון שלום מאמשינוב זיע"א, אמר: ואנכי תולעת ולא איש – עדיף לי לאכול תולעת מלאכול אדם! נתכוון לומר: רצונך להחמיר? אדרבה! אבל אל תעורר מהומה בשעה שאתה יכול לבייש את חבירך!

סלידתו מטומאת ארץ העמים

מסופר כי בהגיע הצדיק מסקווירא לחופי אמריקה לאחר בריחתו מסקווירא, המתינו לו כמה קשישים יוצאי רוסיה שהיו מקושרים לסקווירא. שאל הצדיק מכל אחד ואחד בפרטות מי הוא ומי היה אביו. אמר לו אחד מהם שהיה מגולח זקן, שהוא בנו של

ובעסקנו בגודל זהירותו בכשרות המאכלים וברוב החומרות שהחמיר על עצמו, מחובתנו להדגיש, שכצדיק עליון לא היה כל זה בא על חשבון חלקים אחרים בתורה, וזו היא גדלותו שלמרות כל החומרות מעולם לא נפגע או נעלב מאן דהו מחמתן.

חנתו יבדלחט"א **האדמו"ר מרחמסטריווקא-ארה"ב**, מספר: באפיית המצות הקפיד שיהיה לכל המתעסקים עם האפייה חתימת זקן. היה שם בחור אחד שאמנם צמח לו זקן, אבל גילחו למישהי. לא רצה הצדיק שייגע בחור זה במצות. ניגש אליו ואמר לו: "ראיתי שהיכן שמנגים את המערוכים צריך מישהו בעל יכולת (א טויגליכער) שידע לעשות את המלאכה, אולי תעשה לי טובה ותיגש לשם?". הבחור שמע ומיד הלך לשם כשלבו שמח על שהרכי נותן בו את אמונו.

סימנו של 'ערליכער איד'

עוד הוא מספר: מקפיד היה הצדיק בהקפדה יתירה שלא ליטול את ידיו מספל מים שאשה נגעה בו. פעם בעודו ברומניה, הלך לבקר את מחותנו הרה"ק **האמרי-חיים מוויזניץ זיע"א** ושם הגישה הרבנית של האמרי-חיים את המים לנטילה. לא אמר הרבי כלום. אך היה שם עמו משמשו החסיד המפורסם רבי משה ווייס זצ"ל²⁰ ומיד הבין מה עליו לעשות. הוא עשה את עצמו כנשען על השולחן עד שנשפכו המים, ואז נכנס אל הרבנית ואמר שאינה צריכה לטרוח כי הוא

²⁰ המכונה רבי משה בטלן.

בקטנותן בשעשועי ילדים, והעיקר שלא יצטרכו לצאת לשחק עם ילדי השכנות שלא היו ראויות לפי דעתו. הגיעו הדברים לידי כך, שהיה אפילו יושב ורוקם אתן רקמות נאות אשר נותרו למזכרת עד היום. נוהג היה לומר: על הרבה דפי גמרא ויתרתי בשחקי עם בנותי, אך מעולם לא התחרטתי על כך, כי כדאי היה כל זה ובלבד שלא תפתחנה דלתות ביתי לרוחות הרחוב. ואכן ראו נא לאלו חתנים צדיקים זכה בגלל כן...

טהרה במקווה

כן היה צדיק זה נזהר מאוד על טבילה במקווה כדי לטהר עצמו ממעט גשם שנדבק בו, והיתה זהירותו מגיעה עד לכדי מסירות נפש ממש. סיפר עד ראייה שבשנות המלחמה בהיותו עמו ביער ומסביב עפו כדורי אש, מצא הצדיק איזו שלולית ונכנס בה, וביקש ממנו שידחוף אותו כלפי מטה אולי ישקע ראשו ורובו במים. הגיב בתמהון: הלא מצב של סכנת נפשות הוא! אמר לו הצדיק: הן כבר עברו עלי יומיים בלי מקווה, ומה אעשה?

וכן היה הצדיק מקפיד לאחר מכן בכל שנותיו, גם בעתות חליו, שלא לוותר אף פעם על טבילה במקווה. כי כך היה מזכך ומטהר את עצמו, הן על-ידי טבילה במקווה והן על-ידי ביטול יצר האכילה והשתיה, ועל-ידי-זה הגיע למדרגות נשגבות.

הדיין מנמירוב. שאל אותו הצדיק מה הוא עושה לפרנסתו, השיב שהוא שוחט. תמה הצדיק: מה?! גם שוחט וגם בנו של דיין ומגלח את זקנו?! סובב את פניו אל חתנו האדמו"ר מוויזניץ-מאנסי זיע"א ואמר לו: הראית?! אין זה מקומי, אלמלא הייתי מתבייש, הייתי לוקח את הספינה וחוזר ממקום זה שבאתי ממנו.

לא היה צדיק זה יכול לסבול את האוויר המגושם שבאמריקה, ועל כן יצא לבנות את שיכונו, במטרה להתבדל כליל מאוירא דאמריקה. בספר "רבינו הגדול אמרו" מזכרונותיו של גאב"ד העדה החרדית הגאון רבי יצחק טוביה ווייס שליט"א, מובא מה שסיפר כי בהיותו לראשונה בשיכון סקווירא, הרגיש שם אווירא דארץ ישראל.

שם ציינו לזה מעשה שהיה עם הגה"צ רבי משה וואלפסאהן שליט"א, שהיה פעם בשבת בשיכון סקווירא, ולמחרתו ביום הראשון הגיע אל האדמו"ר מליובאוויטש זיע"א, וכיון שראה אותו האדמו"ר, שאל אותו אם הוא הגיע כעת מארץ ישראל או שמא הוא מתכוון לנסוע לארץ ישראל. האדמו"ר הריח ריח של ארץ ישראל ושאל מה ששאל.

מסירות נפשו למען חינוך הבנות

נוהג היה הצדיק לשחק עם בנותיו

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן